Эхэ найхан нютагаа эдэ хамта мандуулгаяа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1996 ФЕВРАЛИИН 7
Үбэлэй hүүл шарагшан үхэр hарын 18
СРЕДА
гарагай 4
№24 (19364)
Газетын сэн хэлсээтэ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛДА

ХУУЛИНУУДТАА ТҮШЭГЛЭХЭ

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. Семёнов республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэдтэй уулзажа, Арадай Хуралай hая боложо үнгэрhэн наймадахи сессиин хүдэлмэриин үнгүүд тухай хөөрэбэ.

Арадай Хуралай наймадахи сесси дээрэ аяар 21 асуудал хаража үзэгдэбэ гээшэ. Тэдэ асуудалнууд сооhоо эгээн түшөр, орёо асуудал гэхэдэ, Буряад Республикын 1996 оной бюджет болоно. "Республикын бюджедэй мүнгэн хаанашье гүргэнэгүй гээд бултанда мэдээжэ юм-бээзэ. Гэбэшье Россин Федерациин Правительствын манай республикада үгэхэ оной бүхы мүнгые хараадаа абалсан, байгша оной бюджет баталагдаба. Хүдөө ажахы, промышленность, соёл, эрдэм түрэлсал, элүүрые хамгаалга - эдэ бултадаа тон ехэ мүнгэн хэрэгтэй. Эдэ hалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэд 4-hара хүрэтэр саг соо салин хүлhэеэ абанагүй. Бюджедтээ хэмжэнда хүртөөхэ мүнгэгүй байhан аад, тэрэнээ ху баарилха хэрэг бэлэн хэрэг бэшэ. Тиигэбэ яабашье, жэшээлхэдэ, республикын элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудта, тэрэгшэ 1995 онтой сасуулбал, 2,3 дахин ехэ мүнгэ hомолхо арадай шиидхэбэри абтаа". - Манай hанахада, 1996 ондо республикымнай экономико тогтонижоруулгын замда гараха болой, - гэжэ Михаил Иннокентьевич хэлэбэ.

"Соёл тухай" Буряад Республикын Хуули баталагдан абтаhан байна. Тус Хуули баталан абахаhаа урид Арадай Хуралай, тэрэнэй комитедүүд, бүхы депутадууд энэ асуудалые талаhаань хаража үзэhэн байгаа. Тодорхойлбол, соёл гэдэг асуудал парламентда зүбшэн хэлсэгдэhэн, Арадай Хуралай, республикын Правительствын комитедүүдтэ хаража үзэhэн юм. Соёлой зарим объектнүүдые hэльбэн шэнэлхэ, хамгаалаhарилха хэрэгтэ мүнгэн hомологдоо. Тэдэ объектнүүд хэрэгтэй зургаануудай онсо хиналта доро байха юм.

"Физическэ культура ба спорт тухай" Буряад Республикын Хуули баталагдан абтаба. Спортдо элитэ амжалтануудые эзэлэhэн спортсменүүд материальна урмашуулгада хүртэхэ болоо. Энэнь нилээд hайшаалтай юумэн гээшэ ааб даа.

Арадай Хуралай Социальна политикын талаар комитет хэлэлцэтабиhан зорилгоёо дүүргэжэ, хэдэ хэдэн хуулинуудые хэлэлцүүлба гээшэ. Манай оруулhан дурадхалай 90 процентнь хүлээгдээ, - гэжэ Социальна политикын талаар комитедэй түрүүлэгшэ **Н. П. Линейцев** хөөрэбэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай, мүн республикын Правительствын хоорондохи холбоон Хуулинуудые баталан гаргаhаа hайнаар нүлөөлнэ, саашадаашье тиимэ холбоон хэрэгжүүлэгдэхэ ёhотой гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ **В. И. Марков** үгэ хэлэгдээ, баталагдан абтаhан "Муниципальна албан тухай" Буряад Республикын Хуули Россин Федерациин Хуулиhаа ялгаатай, гэжэ мэдүүлбэ. Саашадаа тус Хуули бодотоор хэлэлцүүлхэ талаар хэмжээнүүдые абаха, хуулинуудтаа нэмэлт оруулхэ ёhотойбди, элдэб семинар-зүблөөнүүд үнгэргэгдэхэ талаар тэрэ мэдээсээ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай наймадахи сесси дүрэ үнэхөөрөөшье, манай ажабайдалда шухала удха бүхытэй документнүүд абтаба. Арадай Хуралай баталhан хуулинуудые энэ хүшэр үе сагта туhалха бээзэ гэжэ үнэн зүрхэhөө этигэхэ дуран хүрэнэ.

С. ОЧИРОВ,
манай корр.

Республикын ажалай үдэр

ТҮЛ АБАЛГА ЭХИЛЭНХЭЙ

Үбэлэй хагсуу хүйтэндэ хонишодто сүлөөгүй саг хүрэжэ ерэдэг гээшэ. Мүнөө үедэ аймагай бүхы ажахынуудта хонид хурьгалжа эхилээ. Абтаhан хурьгад гарзалангүй түлжүүлэгдэнэ гү? Энэ асуудал эдэ үдэрнүүдтэ шиидхэгдэжэ байна.

Мал ажалай нэгэ hалбари болохо хонин ажал мүнөө үедэ республика доторнай хэсүү хүндэ байдалда ороод байна гээшэ ааб даа. Хонидой тоо толгой эрид хороо. Зарим ажахынуудта хонид бүри үсөөрнэ. Тиигээ-яагаашье hаа, аймаг дотор 17981 эхэ хонин тоологдоно. Харин наяад онуудай hүүл багта аймагай ажахынуудта 75 мянган эхэ хонин тоологдодог байгаа. Энэ иихэдээ эхэ хонидой тоо толгой 4,4 дахин үсөөрөөд байна.

Хүдөө ажахын энэ hалбариин хэды гарзатай байбашье hаань, хонидые саашадань үсөөрүүлжэ яашье болохогүй. Хониной мяхан, ноohон үнэгүй, тиимэhээ энэ hалбариие гарзада оруулна. Байн сагай байдал hайн тээшээ хубилха бээзэ. Энээнэй түрүүшын шэнжэ үзэгдөө. Жэшээлхэдэ, ноohоной үнэ сэн арбан мянган түхэригөөр дээшэлүүлэгдээ ха юм. Байн үшөөшье дээшэлүүлэгдэнэ ааб даа. Энээниие ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, хонишод hайн ойлгоно. Иигэжэ "Победа", "Дружба" колхозуудай hүүлэй жэлнүүдтэ хонидоо үсөөрүүлхэеэ болижо, олошоруулжа эхилээ.

Январиин 1-нэй байдалаар "Победа" колхоздо 3819, "Дружба" колхоздо 2387 эхэ хонин харуулhалагдажа байгаа. Иигэжэ эдэ ажахынуудта нёдондонойхиhоо эхэ хонидойнгоо тоо 61 ба 69 толгойгоор олошоруулhан болоно. Хүдөө ажахын "Юбилейный" кооператив, Хоргын колхоз гуша-дүшэн толгойгоор эхэ хонидоо олон болгоо. Бусадшье ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд энээндэ hаналаа табидаг боложо байна.

Гэхэ зуура, Иисэнгын совхозой хүтэлбэри юундэшьеб хэрэгсээнэгүй. Тэндэ мүнөө үедэ оройдоол 426 хонин үлеед байна. Нарhатын совхоздо 847 үлэнхэй. Тэдэнэй 448-ниинь эхэ хонид.

Совет засагай үедэ хонидто искусственна үрэжүүлгэ үргэнөөр хэгдэжэ, үүлтэр hайжаруулгада ехэ нүлөөлhэн бшуу. Харин hүүлэй жэлнүүдтэ hайн үүлтэрэй хонид илангаяа олоор хороо гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Мүнгэ зөөриин дуталдадаг болоhон ушарhаа олонхи ажахынуудтаа хонидтоо искусственна үрэжүүлгэ хэхэеэ арсадаг болонхой. Нёдондо "Үльдэргэ" колхоз 4 мянган, Хоргын колхоз 340 эхэ хониндо иимэ үрэжүүлгэ хэhэн байна. Бэшэ ажахынуудай хонидто хусанууд табигдаhан.

Энэ жэлдэ аймагай ажахынуудта бүхыдөө 15 мянганhаа дээшэ хурьгад абтаха бээзэ гэжэ хүлеэгдэнэ. Юундэб гэхэдэ, ажахынууд үбhэ тэжээлээр бардам хангагданхай, хонидой байранууд түл абалганда түгэс түхеэрэгдэнхэй.

С. СОДНОМОВА,
племпредприятиин зоотехник.

СЭБЭРЛЭГДЭХЭЭР ҮРЭhЭН ЕХЭ

Ивалгын аймагай ажахынуудмүнөө жэлэй хабарай тарилгада хэрэглэхээр бүхыдөө 18520 центнер үрэhэнэй орооhо илгажа, хадагалhан байна. Энэнь hүүлэй жэлнүүдэйхидэ орходоо, бага хэмжээнэй хүрэнгэ хаагдаба гээшэ. Тиигээдшье манай мэргэжэлтэдэй мэдүүлhэнэй ёhоор, ажахынуудай үрэhэнэйнь шанар муу. Ажахынуудаймнай хадагалhан складуудта мүнөө хэбтэжэ байhан хүрэнгын тэн хахад шахуунь зохихо шанарта хүргэгдөөгүй юм.

Манай үрэhэнэй гүрэнэй инспекциин тоо, баримтануудтай танилсахада, орооhото ургамалнуудые таридаг бүхы ажахынуудыай hайн шанартай үрэhэ хүрэнгэ хааха даабаряа дүүргэжэ шадаагүй. Ушар иимэhээ намартаа хааhан үрэhэеэ ерэхэ хабартаа сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэхые оролдохо уялгатай.

Р. ШОЙБОНОВ,
манай штатнабэшэ корр.

4-дэхи разрядай электрослесарь Раиса Александровна Волкова 28 жэл Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй аппаратна цехтэ хүдэлнэ. Тус цехэй Владимир Юрьевич Власиевскиин хүтэлбэрилдэг реле заhабарилдаг түрүү бригадада дүн хамта 6 дээдэ гарай мэргэжэлтэд хүдэлхэдөө, халаанайнгаа даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Тэдэнэй дунда Раиса Александровна онсо шалгарна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: электрослесарь Р. А. Волкова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Буряад Республикын Арадай Хуралай ТОГТООЛ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ДЕПУТАТ С. И. НАЙЧУКОВАГАЙ ЭРХЭ ТҮЛӨӨЛЭЛГЭНҮҮДЫЕ БОЛЗОРhООНЬ УРИД БОЛЮУЛХА ТУХАЙ

Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын депутадаар hунгагдаhантайнь дашарамдуулан, "Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадай статус тухай" Буряад Республикын Хуулиин 3-дахи статьятай зохилдуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал **иигэжэ тогтооно:**

1. Онохойн hунгуулиин 12-дохи округhоо Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат Найчукова Светлана Ивановнагай эрхэ түлөөлэлгые болюулха.

2. Тэрэниие баталан абаhан үдэрhөө тус Тогтоол хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М. И. СЕМЁНОВ.

Улаан -Үдэ хото.
1996 оной январиин 29.

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

ҮШӨӨ НЭГЭ ЖЭЛЭЙ ҮНГЭРӨӨД БАЙХАДА

hаяхан үнинэйм танил, нилээд олон жэлдэ хүдөө ажахын хүтэлбэрилхы тушаалда хүдэлhэн Гавриил Павлович Тюменцев намтай уулзаад иигэжэ хэлэбэ:

- Тээсгэн би Захааминай аймагаар ябаад ерээб. Хүдөөгэй ажахынуудта адууhа малынь дууhажа байна даа. Урдань Захааминда хальмаг, казахай улаа малаан, герефорд гэхэ мэтын ямар hайн, мяхалиг сула үүлтэрэй, хэды олоншье үхэрнүүд үсхэбэрилэгдэдэг гээшэ hэм! Мүнөө тэдэнь хуу үгы болоо шахуу.

Тэндэхи үбгэд, хүгшэдтэй хөөрэлдэхэдэмни, ганса манай эндэ иигэжэ адууhа мал хяа хямара хороогдоно гээшэ гү, али республикын бусад аймагуудта баhал иимэ юумэн болоно гү гэжэ тэдэ hонирхоно. Энээн тухай республикын газетэнүүд, тиинhээ тиитэрээ "Буряад үнэн" газетэмнай юундэ ёhоор бэшэхэеэ болишооб гэжэ мүн лэ олон зон гайхалсана, - гээ бэлэй.

Нээрээшье энэнь зүйтэйл ха. Хүдөө ажахын үйлэдбэри тушаа хэблэлдэ үшөөл багаар бэшэгдэнэ. Илангаяа Буряад зоной хэр угhаа хойшо урдаа хараха hалбаримнай гэжэ тоолодог мал ажалай мүнөө ямар байhан тухай олон хүнэй hанаагаа зобохо, hонирхохонь ойлгосотой. Адууhа малай тоо толгойн дан ехээр үсөөлэгдэшоогүйл hаань, хото городой, хүдөөгэйшье зоной эдихэ мяхан, hүн бүрэн эдеэ хоолой бусад зүйлнүүд hулагүй абтажал байха ха юм.

Гэхэтэй хамта hүүлэй үедэ хүдөө ажахын үйлэдбэри тухай хэрэгтэй тоо мэдээнүүдые абаха, суглуулхань газетын хүдэлмэрилэгшэдтэ гайтай болошоо. Сэхыень хэлэхээр. Тиимэ тоо мэдээнүүдые согсолдог Республикын гүрэнэй Статистикын комитет тэрэнэйнгээ суглуулбаринуудые редакцинуудта урдынхидал миин үгэхэеэ болинхой. Тэрэнэй түлөө бага бэшэ мүнгэ түлэгты гэнэ. Иимэ болоод байхадань, "Буряад үнэн" газетын хүдэлмэрилэгшэд өөhэдөөл арга хургыень оложо, Статистикын комитедэй тусхай таhагай яарябта данса, сааphанууд соohоо өөhэдтөө хэрэгтэй юумэ бэшэжэ абанабди. Мүнөө баhал тэндэhээ абаhан тоо мэдээнүүдhээ үндэhэлэн, энэ шэнжэлгэ хэбэб.

АДУУhА МАЛ ҮШӨӨЛ ҮСӨӨРХЭ ГҮ, АЛИ..?

Зай мүнөө республикын хүдөөгэй бүхы ажахынуудта (үмсын, хамтын хамаагүй) хэды толгой адууhа мал үбэлжүүлэгдэжэ байна гээшэб? Байгша оной январиин 1-нэй мэдээгээр, бүхы аймагуудта хамтадаа 391.407 толгой үхэр, тэрэ тоодо 161.991 үнеэд, 444.876 хонид, тэрэ тоодо 298.952 эхэ хонид, үшөө 9222 ямаад, 146.415 гахай, 68.300 адуу морид, тэрэ тоодо 23.716 гүүд харууhалагдана. Үнгэрhэн 1995 оной январиин 1-нэйхитэй жэшэхэдэ, жэл соо үхэрнүүдэй тоо 33,8 мянга гаран, үнеэд 9,2 мянган толгойгоор үсөөн болоо. Хонин hүрэгнай жэл соо үшөө 179 мянган толгойгоор хоробо гээшэ. Адууhа моридой тоо толгойшье баhал бага зэргэ үсөөрhөөр. Жэшээлхэдэ, нёдондо энэ үедэ республикамнай 72 мянга шахуу толгой адуу моридтой байгаа ха юм.

Урдань Буряад орондомнай хэр олон адууhа мал үсхэбэрилэгдэжэ байгаа hэм гэжэ жэшэжэ үзэхын тула тиимэ холын түүхэшье уудалhанай хэрэггүй. Оройдоол дүрбэ-табан жэлэй саада тээхи үрэ дүнгүүдые абаад үзэе. 1991 оной эхиндэ республикын гансахан хамтын, гүрэнэй ажахынуудта (колхоз, совхозууд) 357,7 мянган үхэр, тэрэ тоодо 163 мянган үнеэд, 1625,9 мянган хонид ондо оруулагдажа байгаа бшуу. Энээнhээ гадна хүдөөгэй хүн зоной хубиин ажахынуудташье мал баhал нилээд олон hааб даа. Үшөө тиихэдэ мал бага зэргэ хорожошье эхилээд байhан ха юм. Иигээд ерэхэдээ илангаяа hүүлэй гурба-дүрбэхэн жэл соо адууhа малайнгаа тоо толгойе аяар 2-2,5 дахин шахуу хороohон болонобди.

Энээнэй урда тээхи жэлнүүдтэ орходоо үнгэрhэн жэлдэ олонхи аймагуудта малай үсөөрэлгэ нэгэ зааха аалидхагдаа гэжэ хүдөө ажахын зарим мэргэжэлтэд ажаглана. Тусхайлбал, хэрбээ 1993-1994 онуудта Зэдын, Бэшүүрэй, Яруунын, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын, Кабанскын, Түнхэнэй болон бусад зарим аймагууд адууhа малаа жэлдээ 25-30 шахуу процентээр хороожо байhан hаа, нёдондо адууhа малайнгаа үсөөрэлгые 10-13 процентhээ дээшэ гаргаагүй. Имагтал Захааминай, Хэжэнгын, Ивалгын, Загарайн, Тарбагатайн аймагуудай олохон ажахынууд малай тоо толгойе горитойхоноор хороohон зандаа.

Адууhа мал үсөөрүүлгын зааха аалидхагдабашье, hая болотор хүдөөгэй диилэнхи олон ажахынуудай гол hалбари гэжэ тоотой байhан мал ажалайнь hалгаагдажа болохо аюул үшөөл биил байhаар. Жэл бүхэндэ үхэрнүүдээ, хонидоо, адуутаа, гахайнуудаа, илангаяа эхэ малаа адагынь арба гаран процентээршье үсөөлжэ байбал, ойрын сагта олохон ажахынуудай хорёо хотоёо хооhолоодшье байхань холо бэшэ ха гэжэ hанахаар болоно.

Шагнажа ябахада, зарим тээгүүр үхэр мал, илангаяа хони хурьгадые үсхэбэрилхэ, харууhалха, тэдээндэ хүсэ хүлhэ гаргажа зобohоной хэрэггүй болоо. Мяха, hү, нооhо үйлэдбэрилгэ аша үриеэ яашье харюулнагүй, гарзатахаhаа ондоо юумэн үгы. Имагтал таряаханаа ургуулаад байгаал hаа, дээрэ гэхэ мэтэ хөөрэлдөөнүүдшье дуулдадаг. Теэд ямаршье газар нютагай хүдөөгэй зон малгүй, мяха, hүгүй байжа шадаха аал? Хото городуудаймнайшье ажалшад гансахан ондоо тээhээ, хилын саанаhаа асарагдаhан эдеэ хоолой зүйлнүүдые эдижэ байха гээшэ гү? Хооhодожо үлдэжэ, туража үхэшэхэгүй зон гүбди?

ЗААХА НАЙДАЛАЙ ТҮРЭБЭШЬЕ...

Мүнөө республика соо хамтын ажахынуудта (үлэhэн колхоз, совхозууд болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудта) 148,4 мянга шахуу үхэр, тэрэ тоодо 55,8 мянга гаран үнеэд, 345,9 мянган үлүүтэй хонид, 42 мянган гахай 50 мянган адуу морид харууhалагдана. Тиихэдээ бэеэ даажа гараhан таряашадай (фермернүүд гэе) ажахынуудта 22,764 үхэр, тэрэ тоодо 9227 үнеэд, 19,5 мянга гаран хонид, 5450 гахай, 4 мянга шахуу адуу морид тоологдоно.

hүүлэй жэлнүүдтэ хүдөөгэй зоной хубиин ажахынуудта малынь зарим тэды олон болоо. Захааминай, Яруунын, Хэжэнгын, Баргажанай, Хурамхаанай, Түнхэнэй аймагуудта айлнууд хубиингаа ажахыда адууhа мал илангаяа олоор барина. Тэрэньшье гайхалгүй. Эдэ аймагуудай олохон колхоз, совхозуудай орондо жэжэхэн ажахынууд эмхидхэгдэжэ, олонхи малынь айлнуудта хубаагдаа, тараагдаа ха юм. Жэшээнь, Хэжэнгын аймагта бүхы 18,4 мянган үхэрнүүдэй, тэрэ тоодо 7486 үнеэдэйнь 13 мянга шахуу үхэрынь, 4661 үнеэдынь хүн зоной хубиин ажахынуудта байна ха юм. Захааминай, Түнхэнэй, Загарайн бусад хэдэн аймагуудта баhал иимэрхүү байдал үзэгдэнэ.

Үнгэрhэн жэлдэ республикын хүдөөгэй бүхы ажахынууд (хамтын, үмсын) бултадаа 79,2 мянган тонно мяха, 163,6 мянган тонно hү- үйлэдбэрилжэ худалдаа. Энээнэй урдахи жэлдэ 87,4 мянган тонно мяхан, 180,4 мянган тонно hүн абтаhан байгаа. Тиигэжэ мал ажалай гол продуктнуудые үйлэдбэрилгэ, худалдалга доошолhоор,

Үшөө хэдэн тоо, баримта. Нёдондо хүдөө ажахын хамтын предприятинуудай бүхыдөө 21,2 мянган тонно мяха, 56,1 мянган тонно hү үйлэдбэрилхэдэнь, хүн зоной хубиин ажахынуудта 56,6 мянган тонно мяхан, 102,1 мянган тонно hүн абтаhан байна бшуу. Харин таряашадай (фермерскэ) ажахынууд оройдоол 1,4 мянган тонно мяха, 5,4 мянган тонно hү абажа худалдаа ха юм.

Эдэ тоо, баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, адууhа малайнгаа, илангаяа үнеэдэйнгээ тоогоор зоной хубиин ажахынууд хүдөө ажахын предприятинуудайхиhаа дан тиимэ үлүүсэ олон бэшэшье hаа, тэдээнhээ хоёр дахин ехэ продукци үйлэдбэрилөө. Үмсын малай харууhа, тэжээл hайн ашаг шэмэ үгэсэнь дээшээ байна гэжэ тэмдэглэхэ, энэ талаар заахашье найдаха үндэhэн үгы.

Саашадаа гол hалбарияа улам муудхааха, доройтуулхагүйн тула нэн түрүүн малай үбэлжэлгые эмхитэй hайнаар үнгэргэхэ, түл түрэсэ гарза хоролтогүйгөөр абаха, аргатай соогоо мяха, hү ехээр үйлэдбэрилхэ гэжэ бүхы ажахынууд оролдохо бээз гэжэ найдахаар. Энээнhээ бүхы жэлэй үрэ дүнгүүд сэхэ дулдыдаха ха юм.

М. НАМЖИЛОВ,
редакцийн социально-экономическа таhагай хүдэлмэрилэгшэ.

Үдэрэй үзэгдэлнүүд

МҮНГЭ ОЛОХОНЬ БЭЛЭН БЭШЭ

Тугалаа гурба-дүрбэн жэл соо гунан, дүнэн болоторнь харууhалхын тула нилээд ехэ хүсэн, оролдолго, харууhалалга хэрэгтэй болодог юм аабдаа. Тэдээндээ нэн түрүүн hайн байра түхеэрхэ, үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ, буруу, хашарагаа зүгнайнамарай үедэ зүбөөр бэлшээжэ адуулха, hүүлэй жэлнүүдтэ үхэр малай толгойгоороо үгы болошодог үедэ тэрэнээ нюдөө алдангүйгөөр харууhалха гээшэ онсо удха шанартай байна бшуу.

Эгээл мүнөө сагта мүнгэ hангаар ядалдахадаа гү, али нэгэ шухала хэрэгтэй гарахадань, тэрэнэй саг дарыдань шиидхэхын тула эды саг соо бөөмэйлжэ шахуу харууhалhан хашарагаа, гунанаа "мунсадажа", дэлгүүр абаашажа наймаалха баатай болонош. Эндэ одоол тэсэмгэй хүнүүд дэлгүүрэй хүлеэгдээгүй бэрхэшээлнүүдые дабажа гараха байна ха юм.

Ямар бэрхэшээлнүүд ушардаг юм бэ гэбэл, хүдөөгэй улад нэн түрүүн хүршеэ гү, али нүхэдөө хэлэжэ, худалдаанда абаашаха үхэрөө мяхан болгоходоо, бии байhан мүнгэеэ гаргашалха баатай болохош. Тиигээд хотын дэлгүүр абаашахадаа, автомашинада, бензиндэ гээд мүнгэеэ баhал гаргашалхаш. Жэшээнь, дүтын аймагhаа ерэхэдээ, нэгэ талын түлөө зуугаад мянган түхэриг түлэхэ баатай болохолши даа. hөөргөө үшөө бусаха хэрэгтэй...

Зай, хотын дэлгүүрэй байшангай үүдэн хүрэтэрнь машинаар ороходоо, автомашинадаа 15 минутын түлөө 5000 түхэригөө hарбайгаагүйдэшни, одоол аргагүй. Тиимэ сэн тогтоогдонхой юм. hүнеэр ерэжэ, газаahаа оошор абаагүй, нэрэеэ бэшүүлээгүй hаа, үглөөндөө дэлгүүрэй ветлабораторидо орожо шадахагүйшни эли. Шуран бэрхээрээ, шамбай хурдаараа үдэ багаар 7200 түхэриг түлэжэ, хэрэгтэй справкаяа бэшүүлжэ абаа hаа, ехэл шурашуулай тоодо орохош.

Хашарагайтнай мяханай шэгнүүринь дунда зэргээр 150-170 килограмм татаба гэлэйг. Шэгнүүрэйнгээ ба мяха сабшуулhанайнгаа түлөө килограмм мяхан бүхэндөө 400 түхэриг түлэхэ ёhотойт. Энэмнай бүхыдөө 60-70 мянган түхэриг болобо гэлэйг лэ даа. Мяхыетнай hайнаар сабшажа үгэhэндөө, тэрэ хүн мяханhаатнай тон hайн талаhаань хүсөөг өөртөө сабшаад абаадхихал.

Ерэhэн тэрэ үдэртөө мяхаяа худалдажа шадабагүйт. Мяханай элбэг байхадань, заримашуул адагынь гурбан үдэр соо наймаалха баатай болодог. Мяха наймаалhан hууриингаа түлөө үдэр бүхэндэ 45 мянган түхэриг түлэхэ ёhотой юм. Тэрэнээ 3 үдэртөө үдхоод үзэгты, хэды болохо байнаб? 135 мянган түхэригөө гаргажа заатагүй үгэхэт. Худалдангүй үлэhэн мяхаяа нюргандаа үргэлөөд, ошохо бэшэ хадаа үдэшэниинь тэрэнээ дэлгүүрэй холодильнигта хоёрдохи дабхарта гаргажа абаашаха ушартай болобот. Эндэхи тогтоомол сэнгынь гэбэл, нэгэ килограмм мяханда 150 түхэриг абадаг байха юм. Эндэ байhан үдэрнүүдэйнгээ түлөө адагынь 30 мянган түхэригөө түлэбэт гэжэ хэлсэе.

Тэрээн дээрээ өөрөө хооhон үнжэхэ бэшэ хадаа мүнгэеэ гамнажа, багашагаар хэды гаргашалаашье hаатнай, адагынь 45 мянган түхэригтнай уданай урасхалдал адляар урдан ошохол. Мяха наймаалагшад мяхаяа орхёод, эдеэ бэдэрээд гүйлдэшэхэ бэшэ хадаа эндэ худалдагдаhан эдеэ хоол абаха ушартай болоно бшуу. Хахад литрэй баанхатай шүлэн 5000 түхэригөөр сэгнэгдэдэг байха юм.

Эндэ ерэхэдээ, түрэл гаралдаа тогтобот. Хэрбээ тиимэ хүнүүдэй үгы hаань, яаха болонот? Гостиницада хоноходотнай, сүүдхын түлөө 50-70 мянган түхэригыетнай "хуулан" абахал. Тэрээн дээрээ дэлгүүрэйнгээ туалет ороходоо, гурбан үдэр соогоо 5000 түхэригэй гээлтэ хоролтодо орохолта.

Асарhан хашарагайнгаа мяхыень хулуулгангүйгөөр, буляалгангүйгөөр арай-шамай гэжэ худалдаба гэлэйт. Үхэрэй килограмм мяханай сэн мүнөө 9-15 мянган түхэригтэ, гахайн мяхан - 17-20 мянган, хонинойхи - 12-14 мянган түхэригтэ хүрэнэ. Худалдаhан хашарагтнай бүхыдөө 1 миллион 400 мянган - 2 миллион 400 мянган түхэригэй болобо. Харин бүхы гаргашатнай 500 аад мянган түхэригтэ хүрэбэ гэел даа. Гар дээрээ хэды олзо оруулба гээшэбта?

Олон хүнүүдэй ябадаг таладань мяхаяа наймаалаhаа, гурбан үдэр байншьегүй худалдажа болохо байнат. Зүгөөр тиимэ газар гэхэ гү, али таатай hуури эндэ заяандаашье олохогүйт. Тэрэтнай үнэ хада тон хүндэ "ямбатай" хүнүүдтэ наймаалагдаhан байдаг шуу. Сүлөө сагаар ядалдаа hаа, дэлгүүрэй дээрэ мяха худалдажа абадаг уладта килограммыень 5000-7000 түхэригөөр асарhан мяхаяа үгэхэдөө хүдөөгэйхид нэгэ миллион шахуу түхэригөө алдаа байна ха юм. Харин гансал өөhэдынгөө саг алмаhан.

Түгэсхэлдөө юу хэлэхээ hанаабша гэхэдэ дэлгүүр дээрэ хүдөөhөө асарагдаhан килограмм мяхан сэсэгэй сэнhээ үнэгүй болоно бшуу. Хэдэ жэлэй саада тээ хүдөөгэйхид үхэрөө "мунсадаа" яhала олзо оршо оруулдаг, өөртөө хүнгэ автомобиль худалдажа абадаг байhан hаа, харин мүнөө юу абаха аргатай үлэнэб? Эндэ тайлбарилаhан хэлэhэнэй үлүү ха.

Д. ДОНДОКОВ.

"Электромашина" заводой арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа гаргадаг цехтэ Вера Будабазаровна Чимитова табан жэлэй туршада слесарь-хабсаргагшаар хүдэлнэ. Ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг залуу басаган слесариин шабяар ороhон аад, уданшьегүй 3-дахи разрядай хабсаргагша болоhон байна. Тэрэнэй хабсаргаhан гүсэ олохон айлнуудта байгаа ёhотой.

М.ШАНТАКОВОЙ фото.

Гүрэнэй Дүүмын депутадтай уулзалга

"ЭТИГЭЛ НАЙДАЛЫЕТНАЙ ХАРЮУЛХЫЕЛ ОРОЛДОХОБ"

ҮНГЭРЭГШЭ жэлэй декабриин 17-до үнгэргэгдэһэн һунгалтын дүнгүүдээр Светлана Ивановна Найчукова Россин Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын депутат боложо, ашаарь, һарада Москва ошожо ерэбэ. Һунгагшадтаа үгэһэн амлалгануудаа, тэдэнэй захяануудые эрхэ бэшэ бэелүүлжэ ябахэ саг хүрэжэ ерэбэл даа.

Үрин зохид шарайтай, эрид сэхэ, һонор хурса харасатай энэ хэмжээтэй хоорэлдэхэдэ, ехэ урматай зохид байдаг. Энэшье гүрэн Светлана Ивановнатай уулзахадамнай, зоной байдал ямаар тээшэнь хубилгажа эхилхэ хэмжээнүүдые абахаар эрид хүсэдэнхэй, һайн юумэ хэхэ хүсэл эрмэлзэлыш улам хурсаданхай ябаа һэн. Тэрээн шэнги сэхэ сэбэр зантай, гүнзэгы бодолтой, гүйцэтгэлтэй даруу депутадуудай Гүрэнэй Дүүмэдэ ажаллабал, һайн үрэ дүн туйлагдангүй аргагүй. Теэд зоной түлоо үнэнхэ гүрэнһөө оролдоһон хүнүүдые дэбжүүлжэ, шэлэжэ шададаг юм бэ? Хомор лэ хаш даа. Энээнтие урда тээхи Гүрэнэй Дүүмын хэмжэлэ ябуулга гэршэлэн харуулаа. Толгойгоо эрьешэхээр олон асуулганууд абтагдаха, һэлгэгдэхэ, хубилалтанууд оруулагдаха... Ту зоной байдал һайжарха бэшэ, харин уруугаа орожол, зоной экономико доройтон унажал, бүхы юумэн хаагдажал ябаа. Светлана Ивановна иимэ байдалаар үнэн зүрхэнһөө хэлэгша зобонги ябаа һэн. Тэрээнтэй хоорэлдоон—танай хэлэлцэлтэ.

—Гүрэнэй Дүүмын депутат—сүлөөлэгдэмэл хүн шаа. Светлана Ивановна, танай орондо Загарайн хүбүүнай фабрикын директорээр хэн хүдэлнэб?

—Эндэ һая коллективэй хэлаан үнгэргэгдэжэ, шэнэ директорые һунгаа. Бэрхэ, ямаар хүн.

—Карюусалга ехэтэй болтнай эхилбэ гэшэ. Һунгагшадтай хубаалдаха хэмжэ бодол олон байгаа гэшэ.

—Түрүүшын заседанида альцинишье, экономырдиншье ерээгүй. Энэ Дүүмэ ажалаа хэмдхэлэй асуудалнуудые шийдхэлгэһээ эхилээ. Хэндэ ехэ сагаа барахаанай хэгдэгүй байгаа гэжэ хэлагдана. Гэхэ зуура, фракцые болон тэрэнэй комитедүүдые зохиорилгэшэдэй дунда ардынгөө хүнүүдые табиха ёстой партинуудай, нэгэралнуудай бүхы хэлаараа оролдошоходо, ашишье таатай байгаагүй. Тиймэ бэшээр, асуугүйгөөр гаргаһан ушар эндэ гол зүйлүүргээ гэжэ абаһаар гарагоор. Мүнөө коммунистнууд Гүрэнэй Дүмдэ бата һуури эзэлэнхэй. Тэдэ 197 хүн байна. Спикерээр мүн лэ коммунист һунгагдаа гэжэ ёстой байхат. Горячева—Ассоциационойнь нэгэн. Тэдэ үшөө 11 түрүү комитедые коммунистнууд эзэлдэха болоо. "Росси—Эдэй гэр" ба ЛДПР-эй иимэ байдалда дурагүйдэлгын шалгаан ойлгосотой—Ассоциацитаһаа һунгалтада ашаатай түлөө дуугаа үгэгшэд ёстой үсөөрнэ.

—Хэмнай хэн гэшэб гэжэ ашаа, һунгагшад ойлгожо ябаха юм даа.

—Тиймэ. Теэд ойлгонгүй ёсоб—Росси мүнөө ёстон унаалгын хилэ дээрэ хүрэжэ ерээ. Тиймаар байтар зоной байдалай хэмжээн ёстойно, ажалгүйшүүлэй ёстойшорно, экономико ёстон һандарна. Иимэ байдалда гэмтэ ябадалнууд улам һүжэрнэ. Юрэдөөл бэрхэтэй саг ерээд байна.

— Дагестанай Первомайскдахи байдал тухай дуулахадаа, таанад, депутадууд ямар хэмжээнүүдые абахые оролдообта?

—Гүрэнэй Дүүмын хүдэлмэреэ эхилжэ, эмхидхэлэй асуудалнуудые хаража байха үедэ сонордомо мэдээсэл ерээ. Буденновскын һүүлээр дахинаа иимэ үйлэ хэрэгэй дабтагдахада, депутат бүхэн зүрхэ сэдьхэлээ доһолгожо, дураа гутангүй яахаб даа. Хүн бүхэн һанамжаяа хэлэхээ бэшүүлһэн, эгээн түрүүн ямар хэмжээнүүдые абалтайб гэжэ дурадхаһан байна. Первомайск руу депутадуудай дундаһаа түлөөлэгшэдые эльгээхэ гэһэн шийдхэбэри абтаа. Юуб гэхэдэ, олонхи ушарта буруу мэдээсэлнүүд үгтэхээ һанаһан байна.

"ЯБЛоко" хамтарал Россин Правительствада, Президентдэ этигэл найдабаряа болюулха гэһэн дурадхал оруулаа. Теэд Президентын һунгалтын ойртоһон ушараар тэрэ дэмжэгдэнгүй үлөө.

— Депутадууд комитедүүдээр, бүлэгүүдээр тараагдаһан, хубаарилагдаһан байна. Та хаанань орообта гэхэ гү, али ямар комитедтэ хүдэлхэбта?

—Намайе аграрна бүлэгтэ бэшэһэн байгаа. Хорин хүнһөө бүридэһэн энэ бүлэгые түрүүшээр бүридхэлдэ абаагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Ушар юуб гэхэдэ, 35 депутадтай бүлэг бүридхэлдэ абтаха эрхэтэй юм. Иигэжэ коммунистнуудай талаһаа 15 депутадай нэмэгдэһэнэй удаа тус бүлэг бүридхэлдэ абтаа. Намайе аграрна бүлэгэй хүтэлбэрилэгшын орлогшо болгоо. Харин би өөрөө экономист—эмхидхэгшэ мэргэжэлтэй һэн тула бюджедтэ хабаатай асуудалнуудые хаража үзэдэг комитедтэ хүдэлхэ хүсэлтэйб. Тобшоор хэлэбэл, энэ асуудал хүсэд һайнаар шийдхэгдэнгүй үлөөд байна.

— Эмхидхэлэй асуудалнуудые шийдхэлгэһээ гадна үшөө ямар хүдэлмэрн хэгдээб?

—Маанадта толгойгоо үргэхэ сүлөөгүй ажал ябуулха олон документнүүд үгтэнхэй. Тэдэниие түргэн аад, даамайгаар хаража үзэхэ хэрэгтэй. Гүрэнэй Дүүмын Ажалай болон социальна дэмжэлгын талаар комитедэй түрүүлэгшэ Сергей Калашниковай үүсхэлээр февралиин 1-һээ эгээн бага хэмжээнэй салин ба пенси дээшэлүүлхэ тухай хуулиин проект хаража үзэгдөөд, январиин 23-да нэгдэхи уншалгаар абтагдаа. Тэрэниие бүхыдэнь баталан абахынгаа урда тээ үшөө һайса хаража үзэхэ, зүбшэхэ хэрэгтэй.

Энээнэй удаа түбхын түрүүндэ налог тухай хуули хаража үзэхэ ёһотойбди гэжэ һананаб. Ороной экономико һайжаруулха бодомжотой хэмжээнүүдые абаха саг ерээ. Хабарай тарилгын халуун хаһа дүтэлшэбэ. Энэмнай гол шухала асуудалнуудай нэгэн болоно.

— Депутадууд һунгагшадтаяа ходо уулзажа, тоосожо байха уялгатай...

—Тиимэ. Энэ удаа һанааанда таарама зохид гурим абтанхай гэжэ депутадууд нэгэн һанамжатай байгаа ёһотой. Юун бэ гэхэдэ, бидэ хорин үдэрэй туршада Москвада хүдэлөөд, үлэһэн 8,10 үдэр соо һунгагшадтаяа уулзажа, эдэбхитэй ажал ябуулдаг байхабди.

—Светлана Ивановна, танда түһалагшад бии гү?

—Тэдээнгүйгөөр ехэ юумэ бүтээхын аргагүй ааб даа. Иигэжэ Москвада—1, манай республикада—5 түһалагшад бии.

—Гүрэнэй Дүүмын депутадай салин хэдыб? Ямар хүнгэлэлтэнүүд, хангалганууд бии гээшэб?

—Салингай хэмжээн—2 миллион 200 мянган түхэриг. Хүнгэлэлтэнүүд гэхэдэ... тэдэниие үшөө мэдэрээгүй байнаб гэжэ сэхэ хэлэһүү. Мүнөө дээрээ гостиницада тогтонхойбди. Депутадуудай байха гэрнүүд элдэб шалтагаанаар үшөө хүсэд сүлөөлэгдөөдүй. Гүрэнэй Дүүмэдэ медицинскэ пункт, терапевт бии.

Депутат хадаа ямар хүнгэлэлтэнүүд олгогдохоб гэжэ һанаагаа зобохо бэшэ, харин арад зоной аша туһада алба хэхэ гэһэн гансал зорилго урдаа табижа, тэрэнээ бэелүүлхые оролдохо ёһотой.

—Светлана Ивановна, "Буряад үнэн" һониной коллективэй зүгһөө бэлэн бэшэ ажалдатнай амжалта, элүүр энхые, бүхы һайн һайханиие хүсэнэб.

—Һайнга даа.

Журналист Д. ЭРДЫНИЕВА хөөрэлдөө үнгэргэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. И. Найчукова.

В. МАТВИЕВСКИИН фото.

ШАГНАЛ

Соёлой талаар габьяатай байһанайнь, үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной январиин 19-иэй Зарлигаар **"Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ"** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

Баханова Тамара Васильевнада—Улаан-Үдэ хотын захиргаанай соёлой таһагай ахамад режиссер.

Дашеева Жаргалан Дабаевнада—Загарайн аймагай захиргаанай соёлой таһагые даагша.

Доржиева Елизавета Цыбикжаповнада—Захааминай аймагай Соёлой ордоной директор.

Хайрова Евгения Борисовнада—Муйскын районой "Верас" гэжэ соёлой байшангай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ.

Цыбикова Галина Дашицыреновнада—Закаменск хотын арадай театрай режиссёр.

* * *

Дорохоо ургажа ябаа залуу үетэнниие гоё, һайханиие ойлгохоор хүмүүжүүлхэ талаар габьяатай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной январиин 19-нэй Зарлигаар **"Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ"** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

Аносов Виктор Ивановичта—Хэжэнгын аймагай Хэжэнгын хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин багша.

Жидяев Виктор Ивановичта—Улаан-Үдэ хотын хүүгэдэй уран зурагай һургуулиин багша.

Цырепова Валентина Шагжиевнада—Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээнэй хүүгэдэй һургуулиин директор.

* * *

Театральна искусствын урда габьяатай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной январиин 19-нэй Зарлигаар хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгобо гэбэл:

"Буряад Республикын арадай артист"

Батомункуева Гыма Вандановнада—Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй академическэ театрай артистка.

Овчинников Геннадий Ильичтэ—Н. А. Бестужевай нэрэмжэтэ Гүрэнэй ород драмын театрай артист.

"Буряад Республикын габьяата артист"

Папков Дмитрий Леонидовичто—Н. А. Бестужевай нэрэмжэтэ Гүрэнэй ород драмын театрай артист.

Уншагшад зүбшэнэ, дурадхана, шүүмжэлнэ

Угайнгаа заншалые даган

УРАН ДАРХАН, БЭЛИГТЭЙ ЗУРААША

Һүүлэй жэлнүүдтэ Хори, Хэжэнгын аймагуудаар соёл-гэгээрэлэй, буддын шажаниие һэргээлгын ажал эдэбхитэйгээр ябуулагдана гээшэ. Уран гартай бэлигтэйшүүл шэнэ дасан, дуган, эмхи зургаануудай байшан һайжаруулхын тула арга шадалаараа оролдоно, хүсэл зоригоо бэелүүлнэ. Хориин аймагай Анаагай шэнэ дасанай барилгада уран зурааша Цыбан Шагдаржапович Цыбанов Будда бурханай хүрэг уран һайханаар зураад, шэмэглэн шэрдэжэ бүтээгээ юм. Мэдээжэ зураашын уран бүтээлнүүд, шэмэглэһэн аятай һайхан зурагууд Хори, Хэжэнгын аймагуудаар олондо һайшаагдана бшуу. Уран гартаниие бага нахаанһаань һайн мэдэхэ манай штатнабэшэ корреспондент **Барадий ЛАЙДАПОВ Цыбан Шагдаржапович ЦЫБАНОВТАЙ** уулзажа хөөрэлдэһэн байна.

- Цыбан Шагдаржапович, хаана һуража, уран зурааша болоһоноо, хаана хүдэлһэнөө тобшо тэдыгээр хөөрэжэ үгыт даа.

- Бүри һургуулида һуража ябахаһаа эхилээд, зураха дуратай һэм. Могсохоной һургуулида һуража байхадамни, Цырен-Намжил Очирович гүрүүшынхеэ уран зурагай онсо шоусатай танилсуулаа бэлэй. Нахаа бараһанайнь һүүлээр мэдээжэ уран зурааша - график гэжэ тоологдоһон багшымни ехэхэн нүлөө үлоо юм бээ.

Би өөрөө Эрхүүгэй искусствын училищи 1977 ондо дүүргээб. Удаань хоёр жэлэй туршада НРПУ-да уран зураашаар хүдэлөөд, Хэжэнгын уран зурагай мастерскойдо тэбхэр арбан жэлдэ ажаллаһан байнаб.

ВАРК-да хүдэлһэнби. Тиихэ үедөө модон дээрэ һиилэлгээр арадай мастерай нэрэ зэргэдэ хүртөө һэм.

Энэ Хори һуурин дээрэ искусствын һургуулида нэгэ жэлдэ хүдэлхэдөө, үхибүүдые уран зурагта һургаһан, танилсуулһан байнаб. Энэ зунһаа хойшо Уран зураашадай холбоондо хүдэлдэг болооб.

Юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ энэ холбоондо ажаллажа байһан зураашад часаар ажаллажа байхаяа болинхой. Тиимэһээ зарим бүтээлнүүдээ гэртээ зураад, абаашажа тушаахадамни болоно бээ.

- Уран шэмэглэл, гоёлто хэһэн гол шухала хүдэлмэри тухайгаа хөөрэжэ үгыт.

- Яһала олон даа, Анаагай дасанай проект бэлдэжэ, барилсаха, газаадахи болон досоо талын шэмэглэл хэлсэхэһээ гадна, Асагадай дасан барилсаһан, досоо талынь шэмэглэл хэһэн байнаб. Гансал дасан, дугангуудые барилсаад, уран гоёор шэмэглээд байгаагүйб. Шэнээр баригдаһан элдэб предприяти болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд уран шэмэглэлнүүдые хэжэ үгыт гэжэ хандадаг. Тиихэдэнь шадаха аад, яажа арсахабши даа. Хэжэнгэ, Хори һууринуудта почтын шэнэ байшангуудай бодхоогдоод байхада, досоо талыень, кабинедүүд соохи шэмэглэлыень дүүргэжэ үгэһэн байнаб. Хори һууриндахи искусствын һургуулиин актова зал, классуудайнь таһалганууды бэлдэжэ, гоёожо үгөө һэмби. Хориин 1-дэхи дунда һургуулиин хоёрдохи дабхарые шэмэглэһэн, тааруулһан байхаб. Энэ һууринда прокуратурын шэнэ байшангай баригдахада, досоо талын уран шэмэглэл яаралтай түргэн дүүргэхэ хэрэгтэй гарахада, туһалаа һэм даа. Агууехэ Илалтын 50 жэлэй ойн баярай болохоёо байхада, дайнһаа бусажа ерээгүй хориинхидто зорюулагдаһан хүшөө һэльбэн шэнэлжэ, шэрдэһэнби.

- Мүнөө Дээдэ-Онгостойдо шэнэ дасан баригдаад, хүдэлдэг гээшэ. Энэ дасанай барилгада хабаадаа гүт?

- Дасанай барилгада, уран шэмэглэлдэнь хабаадаагүйб. Тиигэбэшье хуша модо һиилэжэ, хоёр метр хэмжээнэй Будда бурханай хүрэг бүтээһэнби.

- Хори һууринай музей соо танай модон дээрэ һиилэжэ бүтээһэн үбгэн эсэгынтнай - Шагдаржаб Цыбановай дүрсэ олоной анхарал татадаг юм. Хэды багта энэ бүтээлээ дүүргээ һэмта?

- Арбаад жэлэй саана ааб даа, 1980-1991 онуудаар байха. Хориин музейдэ минии үшөө 3-4 хүдэлмэри абтанхай юм. Үбгэ эсэгэмни олон жэлдэ Коммунис партиин гэшүүн, Буряадай автономито республикын юстициин министр ябаһан, томоотой бүдүүн хүн байһан ааб даа. Тиимэл хадань музейн директор Иннокентий Яковлевич Трунев энэ бүтээл музейдэ абаһан байха.

- Цыбан Шагдаржапович, үшөө ямар конкурс-харалгада хабаадаа гээшэбта?

Хоёр жэлэй саада тээ "Сибириин уран бэлигтэн-93" гэһэн конкурсдо хабаадажа, эрхим һайн зохёол бүтээл табиһанайнгаа түлөө дипломоор, уран зурагай мастерскойнуудай хүдэлмэриин бүхэроссин харалгада амжалта туйлаад, 1 шатын дипломоор шагнагдаа бэлэйб. Республикын уран зураашадай выставкэдэ хабаадажа, лауреадай дипломдо хүртөө һэм.

Энэ выставкэдэ хабаадахадам, Буряадай АССР-эй Соёлой министерство Хүндэлэлэй грамотаар шагнаа бэлэй. Тэрэ үедэ соёлой министрээр хүдэлжэ байһан Дамба Жалсараевай гар табилгатай грамота мүнөөшье байгша. Бултыень тоолохо болоо һаа, дипломууд, грамотануу олон ааб даа.

- Цыбан Шагдаржапович, үбгэн абыншни үлөөһэн хэрэгүүд соо һонирхолтой, тэрэ үе сагай байдал харуулһан баримтата саарһанууд, фото-зурагууд байдаггүй ха гү?

- Бүхы данса хэрэгүүдынь намда үлэнхэй юм. Үбгэн абамни тэрэ үедэ үдэр бүриин тэмдэглэл хэдэг хүн байгаа, нилээд зузаахан гар бэшэгынь бии. Бултыень гүнзэгы һайнаар уншажа, шалгажа үрдеэгүй байнаб. Тэмдэглэлнүүдынь олдоо, байгаа хадаа уншагдана, шэнжэлэгдэнэ бээ.

- Мүнөө үедэ ямар бүтээл хэжэ байнабта?

- Уран зураашадай холбооной гэшүүн болоһоор, тэндэһээ даабари абадаг, дасан дугангуудай уран шэмэглэл хэлсэнэ гээшэб. Тиигээдшье гэрһээ холо хадаа амаралтын үдэрнүүдтэ дээдэ һургуулида энэ жэлдэ орохон Ким хүбүүгээ абаад, Хори һуурин, гэртэхиндээ ошохо хэрэг гарадаг юм. Үдэрэй богони сагта ехэ ажал хэгдэхэгүй байна.

Санитарно-эпидемиологическа станцида хүдэлдэг Валентина нүхэрни бүхы ажалаа баряад байдаг. 6-дахи классай һурагша болохо одхон Дима хүбүүмни туһалаа юм ааб даа.

Б. ЛАЙДАПОВ хөөрэлдэбэ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТ Л. В. ПОТАПОВТА!

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ гүрэнэй университедэй оюутад, алба хаагшад болон багшанар Танда ехэ гуйлтатайгаар ханданабди. Ушар шалтагааниинь гэхэдэ, буряад арадай дундаһаа СССР-эй түрүүшын арадай артист, Гүрэнэй шангай лауреат болоһон Гомбо Цыдынжапович Цыдынжаповай нэрые Ленинэй орденто Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрта олгохо асуудалые ойрын сагта шиидхэжэ, үргэн Буряад оронойнгоо хүн зониие баясуулыт.

Манай республикада байгуулагдаһан энэ театрай үндэһэ һуури табиха асуудалые Гомбо Цыдынжапович Москва, республика соогуураа олон удаан жэлдэ ябажа шиидхэлсэһэн гэжэ бидэ һайн ойлгоно, мэдэнэбди.

Гомбо Цыдынжаповичай хүтэлбэри доро суттаа хүдэлһэн театрай ветерануудай, олониитын 1995 оной ноябриин 21, 24-нэй үдэрнүүдтэ театр соо үнгэргэгдэһэн суглааная шиидхэбэри, һанамжа Буряад Республикын Соёлой министерство мүнөө хүрэтэр яахадаа шиидхэжэ шаданагүй гээшэб.

Университедэй физико-математикын, естественно-географиин, түүхэн, индустриально-педагогикын, хари хэлэнүүдэй, буряад хэлэ бэшэгэй, эхин классуудай, физическэ хүмүүжүүлгын факультедүүдэй оюутад, алба хаагшад, багшанар, профессорнууд, хамтадаа 211 хүн гараа табинабди.

Анхарагты: дурадхалнууд!

БҮРИ ҺОНИН БОЛГОХО ГЭБЭЛ...

Хүндэтэ редакци!

Гарахаяа байһан гал улаан Хулгана жэлээр та бүгэдые амаршалаад, бүхы һайн һайханиие хүсэнэб.

Газетэ бага хэмжээнтэй болоо, шрифт үзэгүүдынь жэжэшье һаа, яһала арзагар, һайн. Удхынь талаһаа харахада, уншагшадай ба авторнуудай статьянууд олоор гараад, журналистнуудта үсөөн үгэ үгтэнэ аа гү гэжэ һанахаар. Шүдэрлүүлшэнхэй гээшэ ха... Шүүмжэлхы, хурса, публицистическэ материал хомор байна.

Захил хэгшэд үсөөн болоно гэжэ айлтагүй. Минии һанахада, саашадаа мүнөөнэйхиһоо олон болохогүйл ха. Тиимэһээ "Буряад үнэнөө" дэмжэхэ, ойлгохо спонсорнуудые бэдэрхэ ёһотойт.

Мүнөө, дэлгүүрөй харилсаанай үедэ, газетэдэ томо томо роман, туужануудаа хэблүүлһэн уран зохёолшод хэблүүлһэнэй, газетын талмай эзэлһэнэй түлөө мүнгэ түлэхэ ёһотой.

Али гэбэл, элдэб ойн баяр, бенефис хэһэн уран зохёолшод, артистнууд тухай бүхэли хуудаһа гаргахадаа, мүн лэ тэдээнһээ түлбэри абаха хэрэгтэй. Мүнөөмнай түлөөһэгүй, миинтэ юумэн гэжэ үгы болоо ха юм.

"Хүн ба байгаали" гэһэн хуудаһые бүри һонин болгохын тула нютаг нютагай байгаали тухай, тэндэхи зоной хөөрөө толилходо яахаб? Мүн байгаали тухай хөөрэһэн элдэб һонин зүйлнүүдые оршуулжа, гаргажа байхада, болохотой гээд һанагдана.

"Сэсэг" хуудаһанда эхэнэрнүүдэй урданай ба мүнөөнэй байдал зэргэсүүлэн, шэнжэлэн харуулбал, һонин болохо. Юрын эхэнэрнүүдтэ үгэ үгэхэ хэрэгтэй.

"Ветеран" хуудаһандаа гансал дайнай ветерануд тухай бэшэ, харин мүнөөдөө 50-60 наһатай хүнүүд тушаа, тэдэнэй ажабайдал, ажал хэрэг тухай бэшэхэдэ яахаб? Иимэл даа, минии һанамжа, дурадхалнууд.

Д. МИЖИТДОРЖИЕВ,
уншагша.

ОЛОН ПРОГРАММАТАЙГААР, ЭРТЭЭНҺЭЭ...

Хүндэтэ редакци!

Захил хэлгэдэ иимэ нэгэ ушар туһалха аргӓтай гэжэ һананаб. Зарим уншагшадые харахада, телевизионно дамжуулгын программын түлөөл ород газетэ захина ха. Түбэй ород газетэнүүд канал бүхэнэй теле-дамжуулгануудӓй программа бултыень барладаг ха юм. Республикымнай "Молодежь Бурятии", "Правда Бурятии", "Бурятия" һонинууд, "Ариг Ус", "Азия-ТВ", "Тивиком" каналнуудай программа хэблэжэ, аргаяа олоно.

Гарагай 5-да, четвергдэ, эдэ бүхы каналнуудай программатайгаар "Буряад үнэнөө" барладаг байбалтнай, газетэ эртэнһээ хүдөөгэй аймагуудта тараагдаад, заха холын нютаг нугануудта, гүүртэнүүдтэ саг болзор соогоо хүрөөд лэ байха. Юундэ иигэжэ дурадханабшоб гэхэдэ, "олон телепрограммануудтай һаань, "Үнэн" захиха һэм" гэжэ олон хүнэй хэлэхые дуулаһан байнаб.

С. БАЗАРОВА
уншагша

Түрэл хэлэмнай— түшэг хэшэгнай

УРДАНАЙ ТОЛИНУУДЫЕ ХЭРЭГЛЭЕЛ!

"Модон-үндэhэтэй, хүн-үзүүртай" гэhэн үгэ мүнөө үедэ ехэ шухала, үнэтэй үгэ мүнөө үедэ ехэ шухала, үнэтэй үгэ мүнөө үедэ ехэ шухала, үнэтэй үгэ мүнөө үедэ ехэ шухала юм. Мүнөөнэй бишыхан шабинарта, hурагшадта багаhаань ут гарбалаа, түүхэ, ёhо заншалаа хоорэжэ байбал шухала юм. Хүн зоной абари зан, ухаан бодол ут гарбалаар дамжуулагдадаг. Монгол угсаатан хэр угhаа хойшо сэсэн hонор ухаагаа оньhон үгоор дэлгэрүүлдэг байгаа. Үни сагhаа дэлгэрhэн буряад хэлэмнай, дэлхэн ертэ сагта хүгжөөгдэжэ, баян үнэтэй, уран нугархай болоод, мянадта дамжуулагдаа ха юм. Харин мүнөө манай буряад хэлэн хүгжөөхэ гэхээр бэшэ. Хүгжөөхын тула сахидаг ёhо заншалайнгаа үнэтэй удха шанарыень улад зондоо ойлгуулха хэрэгтэй.

Тиигэбэшье буряад хэлэ шудалхын тула багшанарта, эцэг эхэдэ урданай толинуудые хэрэглэхэ хэрэгтэй. Мүнөөнэй зарим эрдэмтэдэй хүдэлмэри ушахада, ород үгэнүүд олоор оруулагдаhан байдаг. Тэд энэ ушар хэлэнэй хүгжэлтые гэдэргэнь татана бшуу. Буряад хэлэнэй үгын жаса ехэ хомор, баян бэшэ гэжэ заримашуул hанана."Байгаалийн шэнжэлэлэй тайлбарита ород-буряад словарь" 1992 ондо хэблэгдээ юм. Тэрэ толи ушахада, ехэ хүндэ гэжэ hанадагби. Юундэ манай Буряадай номой хэблэл урданай үнэтэй удхатай, ашаглан, тодорхойлон тайлбарилhан толинуудые хэблэдэггүйб? Россин ба хари үрэшүүдэй ехэ эрдэмтэд hонин hайн толинуудые XIX-XX зуун жэлэй эхиндэ хэблэhэн байдаг. Жэшэлбэл, Ковалевский, Шмидт, Бобровников, Бимбаев гэхэ мэтэ олон эрдэмтэд тодо hайн толинуудые гаргаа ха юм. Гэхэ зуура хэлэнэй гол зүйл болохо үгэнүүдые зэргэсүүлэн гаргаха, шэнжэлхэ ажалнэгэ бага ондоохон болонхой гэжэ hанадагби. Түрэл хэлэнүүдэй үгын баялигые зэргэлэн, зэргэсүүлжэ харахадаа, мүн лэ туушан монгол, уйгар, манжа, хальмаг гэхэ мэтэ хэлэнүүдые шудалхаар шуу.

С. ЖИМБЕЕВА,
БГУ-гай багша.

"Булаг" гэжэ нэрэтэй манай коммерческэ түб хадаа дүрбэн жэлэй саада тээ эмхидхэгдээ юм. Тиихэ үедэ республикымнай Правительствын үүсхэлээр иимэ эмхинүүд район бүхэндэ байгуулагдажа захалаа бэлэй.

Манай түбэй эмхидхэн байгуулагшад гэхэдэ, аймагай хүдөө ажахын управлени, ангуудые үсхэбэрилгын ажахы, колхоз, совхозууд болоно.

Аймаг дотор байгуулагдаhан энэ коммерческэ түб хадаа нютагайнгаа ажахынуудые хэрэгтэй элдэб зэр зэмсэгээр, түлишэ-тоhодолгын материалнуудаар, эдеэ хоолоор хангаха талаар туhаламжа үзүүлэн, дэлгүүрэй экономикодо оролгын орёо хүндэ байдалые дабажа гараха харгыдань түшэг тулгуури боложо үгэхэ гэhэн удхатай байгаа юм.

Мүнөө бидэ аймагайнгаа ажахынуудта, хүн зондо хэрэгтэй барилгын зүйлнүүдые асарнабди. Тэрэ тоодо сонхын шэл, шифер, цемент, хадааhан, түмэр хоолой, сорогонууд, эдеэ хоол ороно. Тиихэтэй хамта барилга-хабсаралгын хүдэлмэри ябуулнабди.

Гадна Мухар-Шэбэрэй аймагай Түгнын талын нүүрhэнэй уурхайhаа шулуун нүүрhэ асарнабди. Тэрэнэй үнэ сэн Черемховоhоо асарагдаhан нүүрhэнhээ нилээд хямда юм.

Үнэрэгшэ жэлэй хутасаа соо дүн хамтадаа 1,5 миллиард түхэриг элдэб зүйлэй эд бараа асаржа, хямдашаг сэнгээр худалдаабди.

Тусхайлан хэлэбэл, 595 миллион түхэригтэ 3306 тонно шулуун нүүрhэн, 440 миллион түхэригтэ 702 тонно түлишэ-тоhодолгын зүйлнүүд, 320 миллион шахуу түхэригтэ эдеэ хоол, 25 миллионhоо дээшэ түхэригэй барилгын материалнуудые асарагдаа. Эдэ бүгэдые хараад байхадаа, манай талаhаа бага бэшэ хүдэлмэри хэгдээ гэхэ байнаб.

Мүн 435 миллион түхэригтэ барилга-хабсаралгын, заhабарилгын элдэб хүдэлмэри бүтээгдээ. Тэрэ тоодо "Агропромбанкын" аймагай филиалай байшан барижа, ашаглалгада тушаагаабди. Тиихэдэ манай коллективэй барилгашадай хабаадалгатайгаар аймагай "Бурятводмелиорация" нэгэдэлэй, ажахынуудые хоорондын нүүдэл— эньhожоруулагдамал колонный котельнэ, дулаа дамжуулан оруулалгын бүридэлэй заhабарилга бүтээгдээ.

Мүнөө Аргата тосхоной участково больницын байшангые ашаглалгада оруулхын тула хэрэгтэй шэл, шифер, хирпиисэ, хадааhа, түмэр хоолой гэхэ мэтын юумэ өөhэдынгөө мүнгоор худалдажа асараад, тус барилга дээрэ ажаллажа байнабди.

Нютагайнгаа Баргажанай дасанай барилгада хэрэгтэй элдэб юумэ асаржа, хангахашье ушар гарана.

Үнэрэгшэ жэлдэ Дэрээнэй эвенкнүүдэй сомоной харьяата Алла тосхондо бидэнэй хабаадалгатайгаар наhажаал хүнүүдэй хамтын байра ашаглалгада оруулагдажа, баярай оршон байдалда толлогдоо бэлэй.

Ажамидархын, мүнгэн зөөритэй болохын тулада худалдаа наймаа хэхэ баатай бологдоно. Манай холын Хурамхаанай аймагhаа юдо отолжо, бэлэдхэжэ абаашахаhаа бэшэ арга олдохоёо болёо.

Дэлгүүр: ажамидарха арга бэдэрхэ

ШАХАРДУУ БАЙДАЛhАА ЯАЖА ГАРАХАБ?

Гэхэтэй хамта Хурамхаан руу асарагдаhан эд бараан, түлишэ, шулуун нүүрhэн гэхэ мэтын юумэн тон үнэтэй сэнтэй болоно. Юуб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, харгымнай тон ~~холо~~хоёрдохёор, түлишэ-тоhодолгын материалнууд, захил хэжэ абаhан автомашинануудые үнэтэй бшуу.

Нэгэ тонно шулуун нүүрhэ Хурамхаан асараад байхада, өөрынь үнэ сэн 201 мянган түхэригтэ хүрэнэ. Энэмнай тон үнэтэй гээшэ ааб даа.

Баргажанай-Адагай пристань дээрэhээ гэхэ гү, али аймагууд хоорондын эмхиhээ нэгэ тонно шулуун нүүрhэ худалдажа абахада, 400 мянган түхэриг хэрэгтэй, тэрэнээ асархын тула үшөө 50 мянган түхэриг бэдэрхэ бологдоно.

Мүнөө болоод байхада, Түгнын уурхайтай хэлсээ баталжа, тэндэhээ шулуун нүүрhэ асарбал, хямда болохоор тоологдоно.

Хэhэн барилгымнай түлөө түлбэриин мүнгэн саг соогоо оруулагданагүй. Энэнь харамтай.

Бүтээhэн барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түлөө дээрэ дурсагдаhан эмхи зуургаануудые 430 миллион түхэриг үритэй. Гадна түлишэ-тоhодолгын материалнуудай, шулуун нүүрhэнэй, эдеэ хоолой түлөө аймагай бюджедhээ 300 миллион түхэриг абаха ёhотойбди.

Дэлгүүрэй экономикодо оролгын хэды хүндэ хүшэр байгаашье hаань, арга шадалаа элсүүлэн, хүрэжэ ерэхэ Хулгана жэлдэ үйлэдбэреэ бүри үргэдхэхэ гэhэн хараа бодолтойбди. Тэрэгүй hаа, ажамидарха аргамнай хэсүү байдалда орохонь. Энэ шахардуу байдалhаа гаража шадангүй үлэхэмнай холо бэшэ аал?!

А. ТУГУТОВ,
Хурамхаанай аймагай "Булаг" гэhэн коммерческэ түбэй директор.

Хандалга

АЛДАР ХҮБҮҮНДЭ ТУhАЛЫТ!

Хүндэтэ редакци!

Танай уншагша Цыбжит Содномова гээшэб. 75 наhатайб. Би иимэ хэрэгээр танда ханданаб.

Намтай суттаа зээ басаган Тамара Содномова хоёр хүүгэдтэйгээ байдаг. Архидаhанай шалтагааназр ажалhаа гаргуулаад, хоёр жэл тухай ажалгүй ябадаг даа. Арюна Содномова үхиниинь 8-дахи класста hурадаг, гүрэнэй тэдхэмжэ абадаг. Алдар Аюшиев хүбүүниинь 4-дэхи классай hурагша юм. hайн hурадаг, 2-дохи четвертиие гансахан "4", бусадынь хуу "5" сэгнэлтэтэй дүүргээ. Энэ хүбүүн гүрэнэй тэдхэмжэ абадаггүй. Ушарынь гэхэдэ, эсэгэнь хүбүүнэйнгээ түрэhэн сагhаа хойшо олдодоггүй. Сүүдээршье дуудуулаа, ерэдэггүй. Хүбүүнэй эхэнь жэл бүри сүүдэй дуудалга саарhаар ябажа, мүнгэ hалгаахаhаа ондоо үрэ гарадаггүйл даа.

Би 205 мянган түхэриг пенси абадагби. Энэ мүнгэн дээрэ 4 хүн байналди даа. Иимэ байдал намда ехэл хүшэр. Эдэ хүүгэд муу түрэлхидтэй байhандаа зэмэтэй бэшэ, зээhээ гараhан зээнсэрнүүдни намдаа ехэл хайратай юм. Угайдхадаа. Алдарынь хэдышье hаань, гүрэнэй тэдхэмжэ абаха эрхэгүй юм гү гэжэ халаглахаш.

Туhалыт даа. Би ооро нюдэ муутайб, дүлии болошооб. Хаанаш ябажа шадахагүй хүм даа. Алдартамнай гүрэнэй тэдхэмжэ олгуулхада, магад, туhалха аргатай гүт гэжэ hанаад бэшэбэб.

Цыбжит СОДНОМОВА,
пенсионер, ажалай ветеран.

Загарайн аймагай
Новоильинск hуурин.

Редакциhаа: Хүндэтэ Цыбжит Дондуковна! Танай бэшэгые газетэдээ хэблэhэнэй удаа ород хэлэн дээрэ оршуулаад, аймагайтнай хүн зониие социальна талаар хамгаалгын таhагта редакциhаа бэшэгтэйгээр эльгээхэбди. Тиихэдээ Алдар Аюшиевта туhалхыень гуйхабди. Энэ асуудалаар ямар шиидхэбэри абтаhыень газетынгээ хуудаhанда толилхобди. Тандашье тусгаар дуулгахабди.

НЮТАГАЙХИДАЙ АНХАРАЛДА

Минии городто hуугаад, Аха нютаг тухайгаа статьянуудые бэшэжэ байхада, Ахын уншагшад юун гэжэ бодожо ябадаг юм ааб гээд hанаата болоно ёhотойт.

Аймагай захиргаанай гулваа В. Р. Монголов, ветерануудай советэй түрүүлэгшэ Н. Х. Мандагаев, газетын ахамад редактор Б. Д. Галсанов, "Улаан-Аха" колхозой түрүүлэгшэ А. Ц. Панаев, аймагай газетэдэ анхандаа худэлжэ ябаhан, мүнөө "Бурятия" газетын тусхай корреспондент К. Д. Тулуев, дайнай ба ажалай ветерануд О. Д. Хумаев, С. Б. Данцаранов, С. Д. Биданов, "Коммунизм" колхозой фермые даагша И. Д. Иванов гэгшэд ерэжэ, минии амиды мэндые мэдэхын тула ходо орожо, хөөрэлдэжэ, намайе урмашуулжа гарадаг нютагайминай ёhотой хүнүүдэй нэгэн. Тэрэнэй тэдэ редактор Владимир Галсанов анхандаа типографида худэлжэ байнаа нүхэрөө огто мартаагүй, тэдхэмжэ, туhаламжа үзүүлhэн заншаа юм.

Мүн Валерий Радиаевич Монголов: "Танда юун хэрэгтэйб, мэдүүлгэ бэшээд эльгээгыт, үүсэ юумээр hайгажа болохобди",—гээд hонин ходолог. Мүн баhа дайнай и валид, өөрөө дэлхэй дүүрэн аша гушанартай байгаад, Дугаровта hанаагаа зобоод, үүсын талаар туhалалсажа байhыень мартахаар бэшэ,— гэжэ О. Д. Хумаев буряад ёhо заншалаараа Доржо үбгэнэй амандаа хэхэ юумэ эльгээдэг заншалтай.

Энэндэнь доро дохин баяр баясхалан хүргэхэhөө ондоо юун байха бэлэй.

Тиихэдэ аймагай газетын редактор Владимир Галсанов Валерий Монголов хоёр өөhэдынгөө нютаг тухай, анхандаа худэлжэ ябахадаа, нютагайнгаа хүн зониие, байгаалиие hайн мэдэхэ ёhотойт, нютагайнгаа газетэдэ ходо бэшэжэ байгыт, гэжэ орохо бүреэ hануулжа байдаг юм.

Теэд миин байнхаар хэн хэндээ туhатай юумэ хүргэhэйб гэжэ hанагдадаг. "Үнэн" газетые олоор захижа байгаа hаань, шадал зэргээрээ бэшэжэ байха hанаан байдаг. Харин нютагаархидай "Үнэн" газетые үсөөноор захихадань, hанаандам дутуу шэнгеэр hанагдадаг.

Д. ДУГАРОВ,
Буряад Республикын соёлой габьяата худэлмэрилэгшэ, дайнай инвалид.

БУУЗАНЬ АМТАТАЙ

Улаан-Удэ хотын мелькомбинадай ойро оршодог автомобиль худалдаха дэлгүүртэ үдэр бүри шахуу зон олоор суглардаг. Хүнгэн, ашаанайшье машинануудые худалдаhан, мүн түмэр хүлэгэй хэрэгтэй запас частьнуудыешье дурадхаhан хүнүүд харагдаха юм.

Намарай hэрюундэ, илангаяа үбэлэй янгинама хүйтэндэ хэдэн часай туршада газаа зогсохонь хэсүү гээшэ ааб даа. Тиимэhээ үнэрhэн жэлдэ энэ дэлгүүртэ хүхэ үнгөөр шэрдэгдэhэн "Кафе-закусочна" гэhэн гаршаг тай вагоной бии болоходо, наймаашад болон худалдан абагшадшье баярлаhан байха.

Вагоной үүдэ нээжэ ороходо, дүрбэн набтархан аад, аятай стол, стулнууд харагдана. Тээ саанань, багахан таhалга соо сагаан халаадтай эхэнэр үндэр кастрюли соohоо буузануудые гаргана. Буузын амтатай үнэр анхилаадхиха юм.

Үмсын энэ предприятиие Михаил Норбоев хүтэлбэрилдэг. Тэрэнэй хөөрэhөөр, хотын түбэй дэлгүүр дээрэhээ мяха абаад, бууза хэдэг байба. Түмэн Маланханов Тамара нүхэртэеэ тэрэ үдэр худэлжэ байгаа hэн. Хараhаар байтарни, томо буузануудые түргөөр орёогоод, дахин шанахаяа табижархиба.

—hайнта даа, садатараа эдеэлбэб. Буузатнай амтатай, гэртэ барихаhаа дутуугүй,—гэжэ нэгэ эхэнэрэй баяр хүргэхые дуулаа hэм.

—Ерэжэ байгты, хододоо халуун сай, амтатай буузаараа угтахабди,—гээд Түмэн Маланханов харюусаа hэн.

Г. САМБЯЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. Маланханов ажалдаа.

Авторай фото.

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь январиин 30, февралиин 1, 2-ой дугаарнуудта)

ҮҮДЭН сэлигдэжэ, намарай hулахан жабарта, сэбэр агаарта шадага улаахан хасартай болошоhон Дарижаб хүл доогуураа хүйтэ дахуулан орожо ерэбэ.

- Газаамнай үбэл ерээ гү? - гэжэ Очигмаа асууба.

- Байра саhанай унаа хада ута удаан үбэлнай айлшаар бэшэ, эзэн янзаар буушабал даа, - гээд, Дарижаб малгай, дэгэлээ үлгэсэдэ үлгөөд, нойтон бээлэйгээ халуунаа үшөө алдаагүй пеэшэн дээрэ хатахыень зэргэлүүлээд табижархиба.

- Дулааханаар хубсалаад, газаашаа гарахам гү?

- Бага хүлеэ даа, басаган, бишни түргэхэн индаа харяагаад, хорёогойнгоо үүдэн, үнеэнэйнгээ хашаа хүрэтэр харгы гаргажархихаб, - гэбэ эхэнь.

- Теэд би гаралсаад, хэрэлсы дээрээ саhа хаража байхалби.

- Нээрээшье, гаралсахаш.

Газаа саhанай ялалзааннаа Очигмаагай нюдэниинь hаргаад, бээлэйгээрээ нюураа халхалаадхиба. hалхигүй, нарата үдэр hэн тулань дулаахан мэтээр үзэгдэбэ. Дарижаб модон хүрзөөр саhа этэжэ, үргэншэг харгы гаргаад, модон эщэтэй хамуураар хоёр тээщэнь шэдэлэн сэбэрлэбэ. Очигмаа хэрэлсы дээрэhээ буужа, үнеэнэйнгээ хашаа туласа гүйн ошобо. Бээлэйгээ абажа, hэбхихэн, нойтоор урьяhан саhа монсогойлоод туршаба, хургануудайнь забhараар хайлаhан саhан уhан болоод гоожоно. Саhа руу хүлөө шэхээд үзэбэ. Зөөлэхэн гээшэнь! Тэрэ үбдэгсөө саhан соо шаагдажа үеэдээд, саашаа алхам хэжэ шадабагүй. Тиигээд хүлөө татаха hанаатай үгзагад гэмсээрээ, амаараа саhа үмхэн урагшаа унашаба. Хүл дээрээ бодожо ядан, саhан соо зуураалдашоод байтарнь, Дарижаб ибии болоно, Очигмаае гар дээрээ абажа, хуурай газар дээрэ табиха зуураа, мэнэ hаяхана баахалдайн гүлгэнэй тухайхан папагар харахан басаганайнгаа саhан бамбаахай соо тэршэлжэ байhыень hанаандаа оруулан, гашаганаса энеэжэрхибэ. Тэрэ үнинэйшье иимэ хүхюунээр, үнэнхэ зүрхэнhөө эльгэ хатан энеэжэ үзөөгүй. Өөрөөшье эдир наhанhаа hаял мултаржа ябаhан үхин ха юм, юуб гэхэдэ оройдоол 22 наhанайнгаа богоhо алханхай бшуу.

Очигмаа бээлэйгээ хэрэлсы дээрэ орхижорхинхой. Ушар тиимэhээ арбагар жаахан гарнуудынь бээрэжэ, саhанда норожо, шадага улааханууд болошонхой. Дарижаб басаганайнгаа дэгэл, гуталые элбэгээр пяалдаhан саhанhаа сэбэрлээд, нойтон гарнуудыень аршаад, альгандаа хабшан дулаасуулба.

Дарижабай наадаха дураниинь хүрэжэ. саhан хүниие бүтээхэгэжэ шидэбэ. Тиигээд лэ саhа мухарюулжа оробо. Түрэл тоонто Түрхэлдоо үетэн нүхэдөөроо түрүүшын саhанаар наада хахадаараа халзан хадын бооридо сугларжа, хубсаhа хунараа пэбтэ нороторoо, саhан хорёо, саhан айбалануудые хэжэ наададагаа сэдьхэлдээ уяран hэргээнэ.

Саhаяа тэнзэгэр боошхын тухай болотор мухарюулаад hуулгажархиба. Очигмаа эжыгээ дахаад, хуурай газар дээгүүр алхална. Нүгөөдынгөө хахадай зэргэ саhа мухарюулаад, сээжэнь гээшэ гээд, дээрэнь табиба. Уданшьегүй толгойнь бэлэн болошобо. Хамар, шэхэнүүдые няаба. Пеэшэн соohоо хөө асаржа, хоёр нюдэ хэбэ. Эбдэрхэй хүнэг толгойдонь hуулгажа, малгай болгобо. Модон гарнуудые шааба.

Очигмаа одоошье хүхибэ даа. Нэгэгэ номой зураг дээрэ хараhан саhан хүниинь бээрээ бодошоод байба бишуу!

- Эмдэхэгүйбди. Урин дулаанай ерэтэр эндээ hууг, - гэжэ Дарижаб бүтээлэйнгээ хонхо-ёнхыень жэгдэдхэ зуураа хэлэбэ.

Багахан юумэнhээ хүхидэг, мүн тиимэл бирагүйхэн ушаhаа гомдошодог гээшэ ааб даа. Мүнөө ондоо хүн Дарижабые хараа hаа, гайхаха hэн: сог заляар халиhан харасатай, уб улаахан хасартай эдир залуухан басаган тэрэнэй урда жэжэхэн сагаан шүдэнүүдээ ирагашуулан миhэлзэжэ байха hэн.

• • •

...АНГИРТА зөөжэ ерэhэннhээнь хойшо хоёр жэл үлүүтэй саг үнгэрөө. Хори гаран үрхэтэ айлнуудтаяа Дарижаб яhала танилсанхай, зүгөөр холын гүүртын зонуудые хаанаhаа мэдэхэ hэм даа. Дарижабта нютаг зон налархай hайнаар хандадаг. Энэшье, сэхыень хэлэхэдэ, Сэдэбэйл нэрэ ааб даа.

hүниинүүд хараа байса уганууд боложол байна. Үдэртөө наадажа садаhан Очигма эртээр унташадаг зантай. Зүгөөр Дарижабай нойрынь хүрэжэ үгэдэггүй. Басаганайнгаа пойрсохотой адли тэрэ бодожо, галдаа түлеэ нэмэдэг. Керосинаа гампажа, дэнгэ носоонгүй, набтархан hандали дээрээ hуугаад, пеэшэнгэй галай тэбхэрхэн гэрэл доро Хоца Намсараевай туужа, рассказуудые hонирхон уншадаг. Мүнөөшье "Үнишэдэй үхэлые" хэдыдэхиеэ дахин-дахин уяран уншаба... Дарижаб энэ дэлхэйдэ хүн боложо түроод, нюдэеэ нээhээр 22 жэл болобо. Залуул наhан гээшэ ааб даа. Теэд үнгэрhэн үе сагуудаа ой ухаандаа hэргээгээд, дурсаад үзэхэдэнь, ёhотоор жаргаhан үдэрнүүдынь үсөөхэн шэнги лэ. Хорёод оной эхеэр яhалал дундуур шадалтай боложо үрдиhэн эсэгынь хоёр аха, дүү басаганиинь гэр бүлөөрөө Монгол руу нүүжэ ябашаhан юм. Дарижабай эсэгэ Норбын Нима гэдэг хүн дахасалдахаяа арсаа бэлэй. Гушаад оной эхеэр Түрхэлэй коммунын эдэбхитэдэй нэгэн байгаа. 1933 оной зун артельдээ барилгын модо бэлдэлсэхеэ гараhан аад, сээжээрээ ехээр гэмэлтэжэ, тайгаhаа замдань шуhаяа гээhэн шалтагааннаа наhа барашаhан юм. Ушар тиимэhээ аймагай сээнтэрэй Нарhатын hургуулиин 5 класс дүүргээд байhан Дарижаб hуралсалаа түгэсхэжэ, колхоздоо тоо бүридхэгшоор ажаллажа эхилээ. Одоо тиихэдэ эсэгэhээ үлэhэн эхэ басаган хоёр үлдэхэ даарахые үзөө hэн даа. Олохон зон туража үхоо бэлэй.

Нэгэтэ 1934 оной хабар ори гансахан ямаанинь хашаа соогоо хулоо жиишэнхэй хэбтэбэ. Ондоо саг hаань, үхэhэн бэеыень ой бургааhанай оёороор абаашажа хаяха юм hэн бэзэд. "Хөөрхы, бодохоёо болиhон hахалтамнай бидэ хоёройнгоо үл залгаг лэ даа, басаган. Ондоо хүндэ мэдүүлэнгүй, арhыень үбшөөд, мяхаарнь хоол хээд туршая", - гэжэ эхэнь дурадхаба. hүниин харанхыгаар ямаагаа гэртээ оруулжа задалаад hэн. Арhа яhан болошоhон амитанhаа мүртэй юун гараха бэлэй. Шуhаниинь шэргэшэнхэй шахуу, гүрдэгэр хабhадайнь хоорондуур нара харамаар. Хатуу булшан, шүрбэhэн, яhан - тиигээд лэ дүүрээ.

Мэдэгмаа эхэнь ябаган пеэшэн дээрээ горшоог табижа, боро шүлэ шанаба. Бусалхадань, гансал сагаан хөөhэн халина, мяханай үнэр орбогорхон гэр соонь үгыл аад, үгы. Эжынь шүлэеэ табаглаба. Дарижаб модон халбага соохи шүлэ шэлгүй дэнгэй hүлэмхи гэрэл доро шэнжэлhэнщүү харахадань, сиилэгэр хүхэ уhан лэ хэбэртэй. Уралдаа дүтэлүүлжэ hоробо. Ямаршье амтан байхагүй.

Пиматан Дарижабай урда тээ хоёр нарайгаа гээгдэхүүлhэн юм. Басаганайнгаа тогтоходо, хизааргүй ехээр хүхилдэhэн бэлэй. Дарижаб гэжэ нагаса эхынь үгэhэн нэрэ юм. Нютагай үбгэд, хүгшэд тэрэщиие, нээрээшье, нагасаяа hажаажа, hүрхэй сэбэрхэи басаган боложо ябана гэлсэхэ.

Үнөөхи уршагта ямаагаа шаруулhалха үеэр Дарижаб эхеэ нарайлха дүтэлөө гэжэ ойлгожорхёо. Мэдэгмаа басагандаа хэлэхеэ эшэдэг, таагүйрхэдэг байhан юм гү, али яhан юм - мэдэхын аргагүй. Нэгэтэ харалган hалхитай пэд харанхы hүни эжынь басагаяа hэрюулээд, хүнэгөөр хуурай хохир асаржа дэбди, хунхан тогоон соо уhа халаа, уhамни гараба, хүнгэрхэ сагни ерээ, хүршэ хүгшөөдэйгөө бодхоожо асара даа гэжэ гуйба. Дарижабшье юухэн-хүүхэнгүй мэгдэжэ, буншуу түргэн захяаень дүүргэбэ. Мэдэгмаа "ёо" гэжэ ёолонгүй, угаа хүнгэхэнөөр түрэжэрхёо бэлэй. Зүгөөр үлэнхэ хоohон, хёмороотой хатуу сагай эрхээр тэрээхэн нарай нялха амитан эрын бэе бэелхэ үйлэ заяагүй байжа, абяашье гаража, нюдэёэшье нээжэ үрдингүйгөөр үхэшөө. Эхынь холуур түрэлэй hабагшатай Сэрэмжэд hамганай үбгэн Намдаг гэжэ ерүүл баргажан хүн тугалай тагалсагай тухайхан ура уршагархан хүшэшэнхэй бэеыень ангашаhан бүдтэ орёожо уяад, моринойнгоо эмээлдэ ганзагалаад, хойто хадын ой тээшэ гүйлгэшөө бэлэй...

- Бэень зобонгүй гээгдэhэниишье болоо ааб даа, хөөрхымни, - гэжэ эхэнь шэбэнээд лэ, аман соогоо маани уншан наманшалаад лэ үлөө hэн.

Тэрэл гасаланта үдэрhөө хойшо Мэдэгмаагай бэе мууда муудаhаар, нюдэнэйнь зали унтар унтарhаар, хахад hара тухай үбшэлөөд лэ, үүр сайлганаар ами табижархёо. Хойтыень уншаха ламашье байхагүй, буянгыень хэхэ зөөришье hулhаадии. Тиибэ яабашье нютагай хэдэн наhатайшуул сугларжа бурханда зула бадараагаад, монгол номтойшуулынь маани мэгзэм уншаад хүдөөлөө hэн. Дарижаб бүhэгүй хүн hэн тула эжыгээ хүдөө табилсаха эрхэгүй гэртээ үлөө. hүүлээрнь үншэрhэн басаганай үеыень хэдэн нүхэд, хүүрэй газарhаа бусаhан зон хамтын хүсөөр суглуулhан эдеэ хоолоо буйлуулан сайлаад тараа hэн. "Эжынгээ наhа барашахада уйлахашье шадалгүй нюдэнhөө шахан гаргаха нёлбоhошьегүй байгаа hэм Досоом бүглэршөөд, толгойм мэнэршоод, хамаг юумэндэ хамаагүй болошоод ябаа hэм" - гэжэ Дарижаб хожомынь Сэдэбтээ хөөрөө hэн.

Тэрэ үедэ 5 класс hургуулитай хүн нилээхэн лэбараг эрдэмтэй зоной тоодо ородог байгаа. Энэ ушарhаа "улаан байшан" эрхилдэг, мүн схэшүүлдэ ном заадаг Сэдэ Гатабон даруу номгохон зантай, басаган бээ бээлээшьегүй haa, хёрхоор харабал, сагайнгаа ерэхэдэ hаргама hайхан эхэнэр түхэл оложо эхилhэн Дарижабые гансаа нюдэлжэ, холын хараат hанаашалгын үгышье hаа золгохо бүреэ комсомолд орохыень бааладаг болобо Түрхэлэй залуушуулай олонхинь комсомолой эмхэ байгууланхай, үдэшэ бүхэдэ "улаан байшан" соогоо сугларжа, элдэб зүжэг наадаа бэлдэдэг, ажалдаа хэдэ эсэбэшье, үүрэй хираалтай шахуу сортоотой хүхюун хатар зугаа дэлгэдэг байба Мүшэтэ hүниин утадаа Дарижаб харанхы гэр соогоо гансаарханаа хэбтэхэдэ нютагай шударгышуулаа солгёон дуунуудые шагнахадаа, эбтэй этэ ажалыень харахадаа, байн байн бүхы зүрхэ сэдьхэлээрээ тэдээн тэмдэ тэгүүлдэг болобо. Колхозой конторо соо гурба-дүрбэн наhажаал хүнүүдтэй тэрэ ажалладаг байгаа hонигүйшэг hэн бэзэ.

• • •

(Үргэлжэлэлынь хожо гараха)

Сагаалганиие угтуулан

САГ ТООЛОЛОЙ БЭШЭГ ЯМАР БЭ?

Мүнөө дэлхэйн диилэнхи түрэнүүдтэ григорианска литэ хэрэглэгдэнэ. Тиигэбэшье таби гаран ондо ондоо литэ бии. "Мүнөө ямар жэл бэ?" гэhэн асуудалда элдэб янзын хариу өгдэг. Дэлхэй дээрэ эгээн олон зонтой Хитад орондо, Зүүн талтай, томошье бэшэ аад, экономическа хүгжэнги баян түрэнүүд Япон, Корей (Солонгос), тиихэдэ Азиин зүүн-урда зүгоорхи түрэнүүдэй үзэдүүд 12 амитадай нэрэтэй литэ хэрэглэдэг. Тиихэдэ Азиин түрэ ажаhуудаг бидэ, бүхы монгол угсаатан, баhал иимэ литэ хэрэглэнэбди. 12 жэлнүүд таба дахин hэлгэлдэхэдээ, 60 жэл болоно. Энэмнай нэгэ үе гээшэ. Григорианска литын ёhоор 100 жэл нэгэ үе болоно.

Гушаад жэлэй саана Байгал далайhаа баруун-хойшо ажаhуудаг буряадууд энэ 12 амитанай нэрэтэй жэлнүүдэй литые олонхидоо мэдэсэхэеэ болёод байгаа. Тэрэ үедэ манай бүгүүд тосхоной үльгэр түүхэ hайн мэдэдэг Дмитрий Беляевич Мэдеханов гэжэ үбгэжөөлhөө жэлнүүдэй нэрэнүүдые бэшэжэ абаад, тэрээнээ Усть-Ордын "Ленинэй Туг" гэжэ буряад хэлэн дээрэ гарадаг газетдээ 1966 оной декабриин 13-да толиулуулhан байгааб. Тиихэдээ адуу гаргаhан хүм. 9-дэхи жэлынь монголоор "Бичэн" гэhэн үтые "Мэшэн" гэжэ намда хэлэhэн байгаа. Юундэ 12 жэл бүгэдээ амитадай нэрэтэй байха ёhотой аад, нэгэниинь "Мэшэн" байха юм?" гэhэн асуудал намайе эзэлээ hэн. Тэрэниие газетдээ толилhоной дүлэр арбаад жэл үнэрhэн тойно абынгаа папка соо газетэнээ хайшалжа абаhан Дольён Мадасоной "Буряад арадай литэнээ" гэжэ статья олобоб. Эндэ баhал "Мэшэн" жэл гэжэ бэшээтэй байба. Тэрэнь 1960 ондо "Буряад үнэндэ" толилогдоhон байба. 12 жэлэй 9-дэхи жэлые 1974 оной мартын 2-то "Буряад үнэндэ" "Буряадай календарь" гэжэ статьяда зүб бэшэhэн байгааб.

Буряад-монгол угсаатанай эдэб ёhо заншалнуудай ерюултай болошоод байхада эн түбиин арадуудай онсо угсаатай саг тоогой литэ хэртуулангүй, залуу үетэндөө ажуулхын түлөө оролдодог эди. hүүлэй арбаад жэлнүүдтэ өмэрхүү, ёhо заншалнуудаа үгнөөр харуулжа, бэшэжэ hайниинь hайшаалтай. Энигэбэшье олонхидоо буряад монгай планетэнүүдые гансалородоор мэдэнэ. -"Буряадаар яажа хэлэгдэдэг бэ?" гэжэ асуухадаш, "мэдэнэгүйлди",- гэжэ хариусадаг. hаяхан БГУ-гай профессор, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор С.Ш. Чагдуровай hургуулинуудта географи, биологи, математика ба бусадшье предмедүүдые түрэл хэлэн дээрээ зааха тухай дурадхаhыень би ехэтэ дэмжэнэб.

Планетэнүүдэй буряад нэрэнүүдые нэрлэбэл:

1. Меркурий - Буд
2. Венера - Солбон
3. Земля - Газар
4. Марс - Ангараг
5. Юпитер - Бархасбадь
6. Сатурн - Санчир
7. Уран - Тэнгэрийн ван
8. Нептун - Далайн ван
9. Плутон - Дэлхэйн ван.

Газарай нараяа нэгэ тойроходонь, бидэ нэгэл жэл үнгэрөө гэжэ мэдэнэ ха юмбибди даа. Харин Газарай 5 дахин нараяа тойроходо, Бархасбадь (Юпитер) нэгэ тойродог. Бархасбадиин нэгэ тойролгодо 12 жэлэй амитадай нэрэнүүд табан янзатайгаар дабтагдана. Жэшээлхэдэ, 1) 1996 он - гал улаан Хулгана жэл; 2) 12 жэлэй үнгэрхэдэ, 2008 он - шорой шара Хулгана жэл; 3) үшөө 12 жэл үнгэрхэдэ, 2020 ондо - түмэр сагаан Хулгана жэл болоно; 4) 2032 ондо - уhан хара Хулгана жэл; 5) 2044 ондо - модон хүхэ Хулгана жэл.

12 амитадай нэрэтэй жэлнүүд таба дахин дабтагдахадаа, 60 жэл, нэгэ үе болоно гэжэ дээрэ бэшэгдэбэ. Иигээд лэ жэлнүүдэй, үеүүдэй үнгэрхэдэ, сансарын хүрдэ эрьелдэжэл байдаг.

12 жэлые түрүүлhэн нама сагаан Хулганые буряад арадай дуунда оруулжа, иигэжэ дууладаг:

Алтан дэлхэй нютагтай,
Агал зээргэнэ эдишэтэй,
Арбан зүгөө шурган ябадаг,
Ама сагаан Хулгана юм даа.

Арбаад жэлэй саана Шэнэ жэлэй амаршалганнуудые телевиденеэр хаража hуухадам, Москваhаа поэт Расул Гамзатов СССР-эй арад зониие амаршалхадаа, иигэжэ хэлээ hэн: "Гараа яа байhан Шэнэ жэлдэ hайн хүнүүдтэ hайн. урагшатай ябахые хүсэнэб харин муу hанаатанда муу байг!" Энэ хэлэhыень би дэмжэнэб.

С. СКОЛЬЖИКОВА,
Россин Федерациин
Географическа
бүлгэмэй бодото гэшүүн.

Хойморой үргэн талмайн дундуур янза бүриин түхэлэй, уран гоёор үльгэршэлэн бүрилдэhэн хада уула, гүбэ болдогууд тобойн харагдадаг. Нэрлэбэл, Баян Мандала, Шандагата, Бухын хэбтээшэ, Таалын үндэр, Нюсэгэнэй болдогууд болоно. Эдэнэр тус бүридөө онсо түүхэнүүдээр алдаршанхай.

Урдань гэхэ гү, али холын холо сагта, газарай хүрэжэ байха үедэ, газарай халуун амисхалай дорohоо ехэ хүсэтэйгөөр дээшээ сорьёлон, соробхилон дэлбэржэ гарахада, хүхэ ехэ шулуунуудые бусалган хайлуулжа, уhыень хатаажа, хүнгэн шанартай болгон, өөдэнь шэдэхэдэнь, туф-хада болдогууд болон тогтоhон ушартай.

- Иихэдээ эндэмнай, урда сагта, бага зэргын вулканууд дэлбэржэ унтарhан, - гээд эрдэмтэд тэмдэглэдэг.

Геологуудай шэнжэлhэнэй ёhоор, эдэ хада-болдогууд туф шулуутай юм. Урда сагhаа туф-шулуун барилгада ганса нэгэтэ хэрэглэгдэдэг hэн. Харин мүнөө эдэ туф-шулуунууд шэнжэлэгдэжэ, барилгын hайн материал болонхой, промышленна ашаглаалгада оруулагдаа гэхэдэ, алдуу болохогүй хаш. Аймагай бүхы колхоз, совхозууд, промышленна барилгын эмхи зургаануудаа эдэ болдогуудhаа туф-шулуу зөөн абаашажа, туф-блок болгон цементтэй холижо шудхан, асари ехэ малай комплекс-байра, машина байлгаха гараж, тарианай склад ба соёлой байшангуудые барижа захалаа юм.

Тиимэ ехэ түхэлэй эгээл томо болдогынь "Бухын хэбтээшэ" гэhэн нэрэтэй болоhон памтартай. Энэ болдог тухай Хойморой буряадуудай дунда онсо домог ба түүхэ бии. Энэ болдог яhала ехэхэн талмай эзэлдэг, оодоо сорьёлон бодоhон, үндэршье. Энэ болдогой үндэрhөө Хойморой үргэн уужам тала гарай альган дээрэ байhандал эли тодоор харагдадаг. Болдогой хойто тала абар-табар шэнэhэн модоор хушагданхай, алтан орой дээрэнь малай хэбтэhэн шэнги хонхорнууд байдаг. Тэндэ хододоо hэбшээтэй, сэбэр агаартай юм. Зунай ааяма халуун үдэр эндэ hэрюун, аляаhа, боргоohон ба бэшэшье шумуулнууд дайралдадаггүй. Тиимэhээ зунай сагта ойро талын айлнуудай адуу мал болдогой оройдо олоороо байрлажа, тунга ногоон соо бэлшэдэг, амардаг.

Хойморой хүн зоной түүхэ домогоор, энэ болдогые Бухын хэбтээшэ гэлсэдэг. Энэ хадын эзэн Талын-Тарлаг-Эреэн бухатай газар дайдаяа буляалдан, олон үдэрэй турша соо мүргэлдэжэ, хүсэ шадалаа туршажа үзэбэ ха. Теэд эндэ бухамнай диилдэхэеэ мэдэрээд, урда холо газар руу зугадан тэрьелжэ, Түнхэн руу ерэhэн гэлсэгшэ. Тарлаг-Эреэн бухаhаа харгы-замаа нюужа, буха ой тайга дабан ябахадаа, шээhэн газартаа - шуты модо ургуулжа, баahан газартаа - жодоо хуша модо ургуулжа, бүрхирэн ябаа юм гэлсэдэг.

Энэ домогынь үнэншэмөөр, юуб гэхэдэ, Түнхэнэй урда хадануудаа - Хамар дабаагаар, Үргэлдэйн шэлээр буужа, Түнхэн хангай руу ерэхэ зуураа Урда Сахюурта хадын шулуун байсада өөрынгөө зураг-түхэл орхижо, наашаа ирэжэ.

Ябаhан газартань үйлсэ гаргаhан шэнгеэр жэрыжэ, ургаhан шуты-жодоо ба хуша модонуудые ургуулhан түүхэ домогтой.

Энэ ушарые баримталан, нютагай хада уулануудаа тахяаша үбгэд нигэжэ түрүүшынхиеэ дабталга захалдаг:

Балар гэшхэhэн газартань
Баглаа сэсэг ургаа,
Шэнгээр шээhэн газартань
Шэбнээ хуша ургаа...

Мүнөө энэ харгы заhагдажа, зунай сагта холын хадын бэлшээридэ колхоз, совхозуул hүрэг адуун, бодо малнуудаа туун абаашажа, намар болотор байлгадаг заншалтай. Энэниие Бухын харгы гэлсэдэг, энэн руу ябахада, Сахюурта хадын шулуун байса бухын түхэлтэйгөөр холоhоо харагдадаг юм.

Талын-Тарлаг-Эреэн буха энэ байсын зураг хаража, бүхы хүсэ шадалаа шангадхан, уур сухалаа гарган мүргэжэрхиhэн гэлсэдэг. Түрүүшынхиеэ мүргэхэдөө - оорынгөө уралые эбэртэнь соолоо, хоёрдохёо мүргэхэдөө - зүүн эбэрээ хухалжархёо. Тиигээд лэ Талын-Тарлаг-Эреэн буха мэхэлэгдээб гэжэ ойлгоод, нигэжэ hүүлшынгээ үгэ хэлээ: "Гунан бухашни эбдэрхэй эбэртэй болог, гунжан үнеэдшни үбшэн хүхэтэй болог", - гэжэ запаад лэ, түрэл уужам тала руугаа ябаhан ха.

Манай буха Түнхэнэйнгөө тала дайда руу хоргодон ерэжэ ябахадаа, анхан Түнхэн тосхоной баруун тээ Тайбгайн элhэн соо байрлаха гэжэ шиидэбэ ха. Тэрэ үедэ тэнгэриин ерэн юhэн хадануудаа сутларжа, хүсэ шадалаа эрхын хүсөөр Бугата голой аманда байhан Тулга шулуу таhа харбаха гэhэн hаналтайгаар бэеэ туршажа байбад. Энэнь Бухада аягүйгөөр үзэгдэжэ, саашаа ябаха гэжэ бодобо. Тиихэ зуураа дээшээ хаража зохорходонь - Дээдэ Найман түби хүдэлбэ, доошоо хаража зохорходонь, Доодо Долоон түби хүдэлбэ.

Буха Хоймор руу түргэн ошожо, нэгэ томо болдогынь таашаажа, hуурин болгон эзэлээ юм гэлсэдэг.

- Хэр үни сагта болоhон ушар бэ? - гэhэн асуудалда түүхэшэд тодо хариу үгэжэ шаданагүй. Энэ hуурилдаа буха яhала бэеэ заhажа, хүсэ шадалаа шангадхажа, үнэн дүрэ шарайгаа бэелүүлжэ шадаhан гэхэ.

Манай буха энэ hууринаа hэлгэжэ, тэрьелэн ошоhониинь түүхэшэлэн иимэ хариу оложо хэлэгдэhэн байна. Энэ "хэбтээшэ" болдог болбол Хойморой үргэн талын тэг дунда оршодог юм. "Хэбтээшые" тойроод таранхай Хойморой Боготон аймагайхид ажаhуудаг бэлэй. Урдын буряадуудай ёhо заншалаар үглөө бүри, наранай мандаха сагта айлайхид дэлхэйдээ сэржэм үргэн, hайн hуудал, элүүр энхые гуйн мүргэдэг байгаа. Энэ тон hайн заншал ааб даа! Тэрэ сагhаа хойшо айл бүхэн гэр байраяа сэбэрлэжэ, бог шоройгоо зүг бүри хаядаг hэн ха. Бухын "хэбтээшэ" тээшэ хаяха ушар үзэгдэдэгшье байгаа. Олонхи эхэнэрнүүд "хэбтээшэ" тээшэ согсойн hуужа бэеэ сэбэрлэдэг ба үхибүүдэйнгээ баaha, шээhэ хаядаг ушарнууд үзэгдэдэг

Шажан мүргэлэй түүхэhээ

БУХА НОЁН БААБАЙ ТУХАЙ

Ябаhан газартань үйлсэ гаргаhан шэнгеэр жэрыжэ, ургаhан шуты-жодоо ба хуша модонуудые ургуулhан түүхэ домогтой.

Энэ ушарые баримталан, нютагай хада уулануудаа тахяаша үбгэд нигэжэ түрүүшынхиеэ дабталга захалдаг:

Балар гэшхэhэн газартань
Баглаа сэсэг ургаа,
Шэнгээр шээhэн газартань
Шэбнээ хуша ургаа...

Мүнөө энэ харгы заhагдажа, зунай сагта холын хадын бэлшээридэ колхоз, совхозуул hүрэг адуун, бодо малнуудаа туун абаашажа, намар болотор байлгадаг заншалтай. Энэниие Бухын харгы гэлсэдэг, энэн руу ябахада, Сахюурта хадын шулуун байса бухын түхэлтэйгөөр холоhоо харагдадаг юм.

Талын-Тарлаг-Эреэн буха энэ байсын зураг хаража, бүхы хүсэ шадалаа шангадхан, уур сухалаа гарган мүргэжэрхиhэн гэлсэдэг. Түрүүшынхиеэ мүргэхэдөө - оорынгөө уралые эбэртэнь соолоо, хоёрдохёо мүргэхэдөө - зүүн эбэрээ хухалжархёо. Тиигээд лэ Талын-Тарлаг-Эреэн буха мэхэлэгдээб гэжэ ойлгоод, нигэжэ hүүлшынгээ үгэ хэлээ: "Гунан бухашни эбдэрхэй эбэртэй болог, гунжан үнеэдшни үбшэн хүхэтэй болог", - гэжэ запаад лэ, түрэл уужам тала руугаа ябаhан ха.

Манай буха Түнхэнэйнгөө тала дайда руу хоргодон ерэжэ ябахадаа, анхан Түнхэн тосхоной баруун тээ Тайбгайн элhэн соо байрлаха гэжэ шиидэбэ ха. Тэрэ үедэ тэнгэриин ерэн юhэн хадануудаа сутларжа, хүсэ шадалаа эрхын хүсөөр Бугата голой аманда байhан Тулга шулуу таhа харбаха гэhэн hаналтайгаар бэеэ туршажа байбад. Энэнь Бухада аягүйгөөр үзэгдэжэ, саашаа ябаха гэжэ бодобо. Тиихэ зуураа дээшээ хаража зохорходонь - Дээдэ Найман түби хүдэлбэ, доошоо хаража зохорходонь, Доодо Долоон түби хүдэлбэ.

Буха Хоймор руу түргэн ошожо, нэгэ томо болдогынь таашаажа, hуурин болгон эзэлээ юм гэлсэдэг.

- Хэр үни сагта болоhон ушар бэ? - гэhэн асуудалда түүхэшэд тодо хариу үгэжэ шаданагүй. Энэ hуурилдаа буха яhала бэеэ заhажа, хүсэ шадалаа шангадхажа, үнэн дүрэ шарайгаа бэелүүлжэ шадаhан гэхэ.

Манай буха энэ hууринаа hэлгэжэ, тэрьелэн ошоhониинь түүхэшэлэн иимэ хариу оложо хэлэгдэhэн байна. Энэ "хэбтээшэ" болдог болбол Хойморой үргэн талын тэг дунда оршодог юм. "Хэбтээшые" тойроод таранхай Хойморой Боготон аймагайхид ажаhуудаг бэлэй. Урдын буряадуудай ёhо заншалаар үглөө бүри, наранай мандаха сагта айлайхид дэлхэйдээ сэржэм үргэн, hайн hуудал, элүүр энхые гуйн мүргэдэг байгаа. Энэ тон hайн заншал ааб даа! Тэрэ сагhаа хойшо айл бүхэн гэр байраяа сэбэрлэжэ, бог шоройгоо зүг бүри хаядаг hэн ха. Бухын "хэбтээшэ" тээшэ хаяха ушар үзэгдэдэгшье байгаа. Олонхи эхэнэрнүүд "хэбтээшэ" тээшэ согсойн hуужа бэеэ сэбэрлэдэг ба үхибүүдэйнгээ баaha, шээhэ хаядаг ушарнууд үзэгдэдэг байгаа. Энэ бузагай ааша бухада аягүй hэн. Дурагүй янза үзүүлэн, хамар амаа уршылгадаг, хэбтэhэн бэеэ hэлгэжэ, ондоо тээшээ хараадшье хэбтэжэ туршадаг hэн. Теэд үдэр бүри нимэл ушарнууд болодог лэ байгаа.

Бухада тэрьелхэ гэhэн бодол түрэжэ, энэ бузарhаа бэеэ зайсуулха, хирэ халдаахагүй гэжэ бодоод, нэгэтэ hүни зүүн зүг барижа, Далахай нютагай хойто тала хаahан Саяан уулын хормойе Хобосогойн үндэрэй зүүн тээ Сагаан уhанай hэльгеэ абан. Алайр, Боохон тээшэ хаража hуурижан хэбтэшэhэн түүхэтэй. Тиимэhээ хадын саанаhаа ерэhэн зондо үлзытэй гэлсэдэг.

Түнхэн нютагта Буддын шажанай дэлгэрэн хүрэжэ ерээдүй байхада, орон нютагаа, хада уулаяа бөөнэр тахидаг байгаа. Хүхэ мүнгэн тэнгэриин хүбүүн тулань, бөөгэй мүргэлэй ёhоор хадын эзэн Буха-Ноён баабай. Бутан-Хатан-Ибии гэhэн нэрэ алдар үршөөгдэhэн юм.

Харин 1918 ондо Түнхэн нютагта Түгэдэй Бүдүүн hаарамба заларжа, бөөнэртэй эрид шанга тэмсэл хэжэ, бөөгэй мүргэлые болюулжа захалаа бэлэй. Тиихэдэ ламанар hаарамба Гэгээниие урижа, Буддын шажанай номдо оруулжа, Хадын эзэн байhан Буха-Ноёниие Рэнчэн хаан Бурханай Сахюусан нэрэтэй болгон, ном зохёожо үгөө юм. Энэ номые жэл бүри, зунай нэгэл үдэр мүргэлшэд уншуулжа, тахидаг заншалтай болоо.

Мүн тэрэнэй хажуугаар нютагай хада уулын сабдагуудые тахидаг үбгэд мүргэл (тайлга) хэдэгшье байна.

Буха-Ноён Баабай Бутан-Хатан Ибии хоёртоо архиин хатууе, эдеэнэй дээжые сэржэм болгон үргэжэ, амгалан тайбан байдал, зол жаргал гуйха зуураа, баян ургаса, зөөлэн үбэлжэлгэ гэхэ мэтые эридэг заншал мүндэлhөөр үнинэй.

Эрхүүгэй буряадуудай эрдэмтэ Михаил Николаевич Хангаловай гурбан боти сутлуулбари - ном соонь Буха-Ноён Баабай Бутан-Хатан Ибии хоёр тухай. домог ехэнхи hуури эзэлдэг юм. Энэ бишыхан статья энэ түүхэдэ ямар нэгэ нэмэлтэ болохо бээ гэжэ hанагдана.

Д. ЗАМБАЛОВ,
ажалай ветеран.

Сагаалганда бэлэдхэл түлэг дундаа.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

ЗАМАЙНЬ ЭХИН БАТА

("Бурятия" газетын 5 жэлэй ойн баярай суглааннhаа)

"Бурятия" газетын бии болгогдоhоор 5 жэлэй ой гүйсэбэ. Табан жэлгээшэ түүхын хуудаhанда ехэ саг бэшэшье hаань, тус газетэ республикын hүүлэй хүшэр 5 жэлэй түүхэ бэшэжэл байгаа.

"Бурятия" газетын 5 жэлэй ойн баярай суглааанда Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Л. В. Потапов, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. Семенов, Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л. Ч. Нимаева хабаадаба. Тус газетын олон тоото нүхэд сутлараа.

Ойн баярай үдэроорнь "Бурятия" газетын коллективые Президент **Л. В. Потапов**, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ **М. И. Семенов** халуунаар амаршалба. Удаань тус газетын ахамад редактор **Э. Д. Дагбаев** элидхэл хээ.

Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов тус газетын таhагые даагша Надежда Александровна **Гончиковада** "Буряад Республикын соёлой габьята хүдэлмэрилэгшэ" гэhэн нэрэ зэргэ олгоhон тухай, корректор Цырен Тумуровна **Ринчиновае** Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай үнэмшэлгэнүүдые барюулба. Тус редакциин олон хүдэлмэрилэгшэд Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа.

Нэгэ ажал хэдэг нүхэдынь - республикын "Буряад үнэн" газетын коллективэй зүгhөө - редакторай орлогшо **С. Д. Ринчинов**, "Правда Бурятии" газетын коллективhээ - тус газетын ахамад редактор **А. Р. Базархандаев**, "Молодежь Бурятии" - ахамад редактор **А. Л. Дружинин**, "Информ-полис" гэжэ олон хэhэгээр гарадаг газетын ахамад редактор **В. М. Дагаев**, удаань "Ариг Ус" гэжэ телевизионно программын генеральна директор **Я. В. Николаев**, Буряадай телерадиокомпаниин түрүүлэгшын орлогшо **Д. О. Эрдынеев**, аймагуудай газетэнүүдhээ - Хэжэнгын районой газетын редактор **Б. Б. Бальжинимаев**, Хориин районой газетын редактор **Л. М. Цыремпилов** үгэ хэлэжэ, "Бурятия" газетын коллективтэ амжалтануудые хүсэhэн, амаршалгын бэшэгүүдые барюулhан байна.

Тэдэнэй hүүлээр **Б. С. Дугаров** (республикын Уран зохёолшодой холбоон), **Б. О. Цырендашиев** (Композиторнуудай холбоон), **Е. А. Мурзина** (Конституционно Сүүд), **Н. М. Цыганкова** (республикын hунгуулиин комисси), **Б. С. Бесфамильный** (республикын типографи), **М. Ц. Гармаев** (республикын ветерануудай совет), **В. Б. Нимаев** ("Теплоприбор" завод), **Д-Н. Д. Дугаров** (Үндэhэн соёлой эблэл), мүн олзын хэрэг эрхилэгшэд, юрын уншагшад үгэ хэлээ, амаршалаа.

Баярай суглаанай hүүлээр сайлалгын, үедэ Буряад Республикын, Россин Федерациин габьята артист **Михаил Елбонов**, Буряад Республикын габьята артистка **Софья Данзанэ**, арадай дуунуудай уласхоорондын конкурсын лауреат **Баярма Раднаева**, "Байгал" ансамблиин дуушан **Жаргал Бадмацыренов** уянгата hайхан дуунуудые хангюурдажа, сугларагшадай магтаалда хүртөо.

Забhарлалай үедэ уян нугархай басагад шэнэ моодо харуулжа, сугларагшадые хужарлуулба. Алена Номшиева, Наталья Васильева болон бусад эндэ хабаадаа.

Тиигэжэ "Бурятия" газетын ойн баярай үдэшэ hайнаар үнгэрбэ.

С. ОЧИРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hайндэрлэлгын үедэ.

М. Шантаковой фото.

НЭРЭ ХҮНДЭДЭ ХҮРТЭhЭН АНСАМБЛЬ

Шэнэ жэлэй урдахана "Судьбинушка" гэжэ ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ Александр Утенковтой уулзажа, энэ колективтэй танилсаха аза талаантай байгааб. Тарбагатайн аймагта мүндэлhэн энэ ансамблиие хэн мэдэхэгүйб даа. Ансамблиин байгуулагдаhанhаа хойшо тэбхэр табан жэлэй ой гүйсэбэ. Ойн hайндэрынь баярай оршон байдалда үргэнөөр тэмдэглэhэн юм. Ансамблиин гэшүүд ород арадай болон шэмээшэгүүдэй үндэhэн яhатанай домог дуунуудые, тэдэнэй ажабайдалай ёhо заншалые харуулhан дуу, хатарые саашадань хүгжөөхэ зорилготойгоор хүдэлнэ.

Нүхэр Утенковой хэлэhэнэй ёhоор, тус ансамбль 1992 ондо "Голоса России" гэhэн телерадиоконкурсдо Улаан-Үдэhөө, "Забава" гэжэ ансамбльтай сут Смоленск хото ошожо, түгэсхэлэй шатада хабаадаhан 37 коллектив соohоо тэдэ 13-дахи hуури эзэлжэ, түрэл нютагаа бусажа ерээ hэн. 1994 ондо түрэл хотодо үнгэргэгдэhэн нимэ конкурсдо хабаадахадаа, Пятницкиин нэрэмжэтэ нэрэтэй түрэтэй шан абажа, лауреадай үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэhэн юм. Тэрэл жэлдэ Архангельскда үнгэргэгдэhэн конкурсдо хабаадахадаа, арга шадабаряа харуулжа шадаба. Иигэжэ тэдэнэр Воронеж, Архангельск хотонуудай коллективүүдтэй сут Америкын Холбоото Штадуудта гастролёор ошохо уряалда хүртэhэн байна. "Судьбинушка" ансамблиин коллектив энэ холын гүрэн ошожо, тэнэ зониие программатаяа аүтөөр танилсуулаа бэлэй. Америкэ ошохынгоо урда тэдэнэр Германи ба Румыни гүрэнүүдээр гастрольдо ябажа ерэhэн байна.

"Судьбинушка" ансамбль мүнөө олон нүхэдтэй болоно ой. Тэдэниие ерэжэ, hонирхолтой программатаяа танилсуулхынь эндэ тэндэhээ уряал ходо буужа байдаг гээшэ. Зүгөөр тэдэнэртэ хүлеэгдээгүй олон тоото бэрхэшээлнүүд ушарна. Тэдэнэй нэгэниинь гэбэл, мүнгэнэй дуталдалга болоно. Эдэнэртэ спонсорнуудай мүнгэеэ ехэл дурагүйгөөр үгэдэг байhыень. Соёлой министерствын энэ хэрэгтэ хабаададаггүйень Александр Утенков тогтожо хэлээ hэн.

Шэнэ жэлэй урда тэр тус ансамблиин гэшүүд Бэшүүрэй аймагай урилгаар түб hуурилгай соёлой байшан соо hонирхолтой концерт-наада харуулжа бусаа.

Д. ДОНДОКОВ.

УЯН БАСАГАДАЙ УРИЛДААН

Арадай уран бэлигэй Республикын түб Сагаалганиие угтуулан "Дангина-96" гэhэн конкурс гурбан шатаар үнгэргэгдэхэнь. Тон түрүүн республикын аймагуудта энэ мүрысоон үнгэргэгдэжэ, илагшадынь Улаан-Үдэ хотодо байгша оной февралиин 23-да үнгэргэгдэхэ урилдааанда туршалсаха юм. Эндэ шалгаржа гарагшад түгэсхэлэй конкурсдо хабаадаха ёhотой.

Уран бэлигэй энэ мүрысоондэ 16-hаа 25 хүрэтэр наhатай эдир залуу басагад хабаадаха заабаритай, тиигэхэдээ буряад хэлээеэ, арадайнгаа аман зохёолhоо үреэл, хошон үгэ гэхэ мэтэнүүдые мэдэхэ, ёhо заншалнуудаа тухайлха эрилтэ табигдахал ха. Мүн буряад хүгжэмшэдэй дуунуудые (буряад дуу) дуулаха, буряад эдеэ бэлдэжэ шадаха эрилтэ зайлашагүй байхал юм. Дуу дуулахаhаа гадна эдэ басагад хитаржа шадаха, уран бэлигтэй байха зэргэтэй. Хубсаhа хунарынь гоё hайхан, арадай, үдэшэшье үмдэхөөр байхаhаа гадна гоё буряад хубсаhан байха ёhотой.

Конкурсдо хабаадагшад уран гараараа hайхан нэгэ бэлэг буряад эдеэнэй дээжэ Гэсэрэй хаанда бэлдэхэ уялгатай.

Түгэсхэлэй мүрысөөндэ илажа гарагшад Сагаан hарын Дангина гэhэн нэрэ зэргэтэй болохо, дамжуулгын гоё гэгшынь титим абаха байна. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ ерэгшэд Бабушкинай үйлсэдэхи багашуулай, эдиршүүдэй Ордондо байгша оной февралиин 23-да үглөөнэй 9-hаа 10 саг болотор бүридхэлдэ ороходонь болохо.

Манай корр.

Ажалай ветеран, хайрата эжы, нагаса эжы
Вера Гармаевна ЖАМСАРАНОВАГАЙ
наhа бараhан ушараар Буряадай телерадиокомпаниин коллективүнинэй хүдэлмэрилэгшэ Л. Д. Будаевада, гэр бүлэдэнь түрэлхидтэнь гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.
Улаан-Үдэ хотын Жердевэй үйлсын 3-дахи гэрэй 67-дахи байраhаа февралиин 9-дэ үглөөнэй 11 сагhаа хүдөөлүүлэгдэхэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редакторай орлогшо С.Д.РІНЧИНОВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М.Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ПИНТАЕВ В. Н. (хэблэлэй директор), ЦЫРЕНДОРЖИЕВ Ц.Б.(редактор), САМБЯЛОВА Т.В.

Манай адрес:
670000. Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаhан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэhэг 4000.
Хэблэлдэ тушаагдаhан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэhэн АО-до газетэ хэблэгдээ.
Директорэйнь телефон: 2-40-45.
Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.
Заказ №24.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшодорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарийн - 2-50-52, секретариадай - 2-60-91, таhагуудынь-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон hургуулинуудай - 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, олонхитын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнуудэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.
"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.